

## NACIONALINIO ORO TARŠOS MAŽINIMO PLANO TIKSLŲ IR UŽDAVINIŲ SĄSAJOS SU KITOMIS POLITIKOS SRITIMIS

1. Aplinkos oro užterštumo mažinimo ir oro kokybės gerinimo aspektai yra įvardinti įvairių sektorių – energetikos, susisiekimo, žemės ūkio, taip pat sveikatos apsaugos strategijose. Aplinkos oro taršos mažinimas glaudžiai susijęs su klimato kaitos neigiamo poveikio mažinimu, nes įgyvendinant klimato kaitos poveikio mažinimo tikslus ir priemones prisidedama prie oro taršos mažinimo ir oro kokybės gerėjimo.

2. Siekiant įgyvendinti **Lietuvos Respublikos aplinkos oro apsaugos įstatyme** nustatytus aplinkos oro apsaugos prioritetus ir pasiekti **Nacionalinėje aplinkos apsaugos strategijoje**, patvirtintoje Lietuvos Respublikos Seimo 2015 m. balandžio 16 d. nutarimu Nr. XII-1626 „Dėl Nacionalinės aplinkos apsaugos strategijos patvirtinimo“ (toliau – NAAS), nustatytus tikslus, Septynioliktosios Lietuvos Respublikos Vyriausybės programos, patvirtintos Seimo 2016 m. gruodžio 13 d. nutarimu Nr. XIII-82 „Dėl Lietuvos Respublikos Vyriausybės programos“ (toliau – **Vyriausybės programa**), 83 punkte numatyta žmogaus ir gamtos darna, kurios siekiama per darnų žmogaus ir gamtos sambūvį formuojant aplinkos oro kokybės politiką, numatančią kelis esminius siekius. Visų pirma bus siekiama horizontaliojo tikslo, t. y. kad oro kokybė Lietuvoje būtų palanki visoms gyvybės formoms. Šiam tikslui pasiekti būtinas transporto, pramonės, žemės ūkio, miestų planavimo politikos, nuolatinės oro kokybės stebėsenos, visuomenės įsitraukimo, visų susijusių viešojo, privataus ir nevyriausybinių sektorių partnerių bendradarbiavimo planavimas tokiomis priemonėmis kaip plėtojant darnaus transporto politiką, t. y. siekiant didinti krovinių vežimą geležinkeliais, o keleivių – viešuoju transportu; diegiant skatinamąsias priemones, skirtas užtikrinti, kad nebūtų viršijamos žmogaus sveikatai pavojingos kietųjų dalelių ribinės vertės.

3. Įgyvendinant Vyriausybės programos 83.2 papunktyje nurodytą priemonę, pirmiausia mažintina tarša iš mažųjų deginimo įrenginių ir individualių gyvenamųjų namų, ypač urbanizuotose teritorijose, taip pat kietojo, iškastinio kuro deginimo privačiuose būstuose, griežtinama kontrolė, kad namų ūkiuose nebūtų deginamos atliekos.

4. Vyriausybės programoje yra numatytas vienas horizontalusis aplinkos oro kokybės politikos tikslas, reikalaujantis įvairių sektorių indėlio. Tarp pagrindinių sektorių ir sričių įvardijami transporto, šilumos ūkio, atliekų tvarkymo, pramonės, žemės ūkio, miestų planavimo politikos, nuolatinės oro kokybės stebėsenos. Daug dėmesio skiriama namų ūkių šilumos ūkio ir atliekų valdymui, bendradarbiavimo tarp įvairių sektorių poreikiui.

5. **Vyriausybės programos įgyvendinimo plane**, patvirtintame Vyriausybės 2017 m. kovo 13 d. nutarimu Nr. 167 „Dėl Lietuvos Respublikos Vyriausybės programos įgyvendinimo plano patvirtinimo“ (toliau – Vyriausybės programos įgyvendinimo planas), numatytos su oro taršos mažinimu susijusios priemonės, kurių tikslas – užtikrinti aplinką, tinkamą darniai gyventi visoms gyvybės formoms (žr. 1 lentelę). Vyriausybės programoje numatytos teisinės ir ekonominės oro taršos mažinimo priemonės skirstytinos į kelias esmines grupes pagal taikymo sritį: aplinkos oro apskaitos valdymo, šilumos ūkio, žemės ūkio, transporto. Aplinkos oro apskaitos valdymo priemonė skirta į aplinkos orą išmetamo teršalų kiekio apskaitos tobulinimui, kita šiai grupei priskiriama priemonė leis parengti nacionalinį oro taršos mažinimo planą (toliau – Planas). Šilumos ūkiui nustatytos priemonės apima kuro kokybės reikalavimų nustatymą, reikalavimų kurą deginantiesiems įrenginiams nustatymą, centralizuoto šilumos tiekimo plėtojimą. Oro taršos mažinimo žemės ūkyje siekiama atnaujinant ir taikant gerosios žemės ūkio praktikos kodeksą ir finansines priemones oro taršai amoniaku mažinti. Transporto sektorių apimančios priemonės skirtos vidaus degimo varikliais varomų transporto priemonių naudojimui mažinti, transporto priemonių poveikiui aplinkai įvertinti ir pateikti jo mažinimo pasiūlymus. Pabrėžtina, kad tarp šių priemonių nėra skirtų mažinti pramonės sukeliamą oro taršą, įskaitant naftos perdirbimo ar chemijos pramonę.

1 lentelė. Vyriausybės programos įgyvendinimo plane numatytos teisinės ir ekonominės priemonės, skirtos mažinti oro taršą

Numatytos priemonės	Susijusi sritis ar sektorius
<ul style="list-style-type: none"> <li>Administracinių gebėjimų sustiprinimas ir nacionalinės į aplinkos orą išmetamo teršalų kiekio apskaitos vykdymas, taikant kuo didesnį detalumo lygį (TIER 2 ar didesnį), kad būtų užtikrintas tarptautinių ir Europos Sąjungos (toliau – ES) teisės aktų reikalaujamas apskaitos tikslumas, išsamumas, skaidrumas, nuoseklumas, duomenų atsekamumas, ir sprendimų aplinkos oro taršai mažinti priėmimas apskaitos duomenų pagrindu</li> <li>Plano parengimas siekiant veiksmingai įgyvendinti oro taršos mažinimo 2020 m. ir 2030 m. tikslus</li> </ul>	Aplinkos oro apskaitos valdymas
<ul style="list-style-type: none"> <li>Mokslinis medienos kompozitų (plokščių) gamybos ir naudojimo atliekų panaudojimo įvairaus pajėgumo kurą deginančiuose įrenginiuose, įskaitant naudojamus namų ūkiuose būstams šildyti, galimybių įvertinimas, siekiant nustatyti kietojo kuro kokybės reikalavimus</li> <li>Kietojo biokuro kokybės reikalavimų, taikytinų Lietuvoje naudojamam (ypač mažuose ir vidutinio dydžio kurą deginančiuose įrenginiuose) biokurai ir kitų rūšių kurui, nustatymas ir taikymas ir jų laikymosi kontrolės užtikrinimas</li> <li>Griežtesnių vidutinio dydžio (1–50 MW) kurą deginančių įrenginių eksploatavimo reikalavimų, įskaitant išmetamų teršalų ribines vertes ir jų laikymosi kontrolę pagal ES reikalavimus, nustatymas</li> <li>Teisinių ir finansinių priemonių nustatymas siekiant, kad didinant gyventojų tankį užstatytose teritorijose, kuriose veikia aplinkosaugos požiūriu efektyvi centralizuoto šilumos tiekimo sistema, nauji šilumos vartotojai toje teritorijoje būtų aprūpinami centralizuotai tiekiamą šilumą arba šilumos energijos gamybai naudotą elektros, saulės ar geoterminę energiją</li> </ul>	Šilumos ūkis
<ul style="list-style-type: none"> <li>Gerosios žemės ūkio praktikos kodekso atnaujinimas ir taikymas, siekiant mažinti neigiamą žemės ūkio poveikį vandens telkinių būklei, aplinkos orui ir klimatui</li> <li>Priemonių, mažinančių aplinkos oro taršą amoniaku, skatinimas ir rėmimas, panaudojant Lietuvos kaimo plėtros 2014–2020 metų programos lėšas ir kitus galimus finansavimo šaltinius</li> </ul>	Žemės ūkis
<ul style="list-style-type: none"> <li>Palaipsnis vidaus degimo varikliais varomų transporto priemonių naudojimo mažinimas</li> <li>Transporto priemonių poveikio aplinkai įvertinimas ir pasiūlymų (priemonių), kaip jį mažinti, pateikimas</li> </ul>	Transportas

(šaltinis: Vyriausybės programos įgyvendinimo planas: 1.5.3 darbo 1–8, 10, 16 punktai)

6. Be minėtųjų oro taršai mažinti skirtų priemonių, Vyriausybės programoje taip pat numatytos netiesiogiai oro taršai mažinti skirtos, bet prie taršos mažinimo prisidėsiančios priemonės (žr. 2 lentelę). Kaip matyti 2 lentelėje, susijusios priemonės suskirstytos į tam tikras grupes pagal jų įgyvendinimo rezultatų pobūdį. Pirmosios grupės priemonės labiau susijusios su apskaitos valdymu ir stebėsena. Energetikos grupei priskirtos priemonės apima siekį keisti katilus namų ūkiuose, kartu pakeičiant naudojamo kuro rūšį, ir finansinį skatinimą energinio efektyvumo didinimui energetikos įmonėse. Renovacijos priemonė – atnaujinti po 500 daugiabučių namų. Pramonei skirta priemonė – finansinių paskatų taikymas skatinant efektyvų energijos naudojimą. Transporto priemonės – geležinkelių elektrifikavimas, elektromobiliams būtinos infrastruktūros kūrimas, kombinuoto judumo sistemų plėtra mieste, energijos vartojimo efektyvumo didinimas, mokesčių pokyčiai ir pan. Viešajame sektoriuje numatyta ekologinių principų plėtra. Viešinimo ir informavimo srityje dėmesys sutelktas į aplinkosaugos informacijos kokybės gerinimą ir vartotojų švietimą efektyvaus energijos vartojimo srityje. Atsinaujinančiųjų energijos išteklių srityje numatyta vėjo energetikos ir biudujų vartojimo plėtra, alternatyviųjų degalų naudojimas transporto sektoriuje, hidroelektrinės projekto vertinimas, teisinių ir kitų priemonių paskirstytosios generacijos plėtros srityje parengimas ir įgyvendinimas.

2 lentelė. Vyriausybės programos įgyvendinimo plane numatytos netiesiogiai oro taršai mažinti skirtos priemonės

Numatytos priemonės	Susijusi sritis ar sektorius
<ul style="list-style-type: none"> <li>○ Aplinkosaugos atžvilgiu funkcionalios tręšimo ir stebėsenos sistemos sukūrimas</li> <li>○ Pavojingų cheminių medžiagų stebėsenos ir kontrolės sistemos veiksmingumo didinimas, prireikus – pavojingų medžiagų mažinimo ir prevencijos priemonių nustatymas ir įgyvendinimas</li> <li>○ Aplinkos monitoringo aprašo parengimas ir patvirtinimas, užtikrinant efektyvų duomenų surinkimą, panaudojimą valdymo sprendimams priimti ir tarptautiniams įsipareigojimams įgyvendinti</li> <li>○ Pavojingų cheminių medžiagų žmogaus biologinėse terpėse stebėsenos vykdymo mechanizmo sukūrimas</li> </ul>	Stebėseną, apskaitą, kontrolę
<ul style="list-style-type: none"> <li>○ Neefektyvių namų ūkių katilų pakeitimas į efektyvesnes technologijas, naudojančias atsinaujinančius išteklius šilumos gamybai</li> <li>○ Susitarimų dėl energinio efektyvumo priemonių finansavimo ir įgyvendinimo pasirašymas su energetikos įmonėmis</li> </ul>	Energetika
<ul style="list-style-type: none"> <li>○ Kasmet ne mažiau kaip po 500 daugiabučių namų atnaujinimo (modernizavimo) projektų įgyvendinimas</li> </ul>	Renovacija
<ul style="list-style-type: none"> <li>○ Finansinių priemonių, skatinančių efektyviai vartoti energiją pramonėje, optimizavimas</li> </ul>	Pramonė
<ul style="list-style-type: none"> <li>○ Geležinkelių neigiamo poveikio aplinkai mažinimas, elektrifikuojant geležinkelio linijas</li> <li>○ Elektromobilių įkrovimo prieigų tinklo plėtra magistraliniuose keliuose</li> <li>○ Vietinio (miesto ir priemiestinio) viešojo transporto priemonių parko atnaujinimas ekologiškomis transporto priemonėmis</li> <li>○ Privataus ir viešojo transporto jungties aikštelių (angl. <i>Park and Ride</i> ir <i>Bike and Ride</i>) bei dviračių dalijimosi sistemų (angl. <i>Bike sharing</i>) įrengimas miestuose</li> <li>○ Energijos vartojimo efektyvumo didinimo transporto sektoriuje skatinimas</li> <li>○ Valstybinės reikšmės žvyrkelių asfaltavimas kelių atkarpoms, jungiančioms asfaltuotus kelių ruožus</li> <li>○ Dviračių takų, dviračių ir pėsčiųjų takų, dviračių juostų plėtra ir rekonstrukcija valstybinės ir vietinės reikšmės keliuose</li> <li>○ Laikinės kelių naudotojo apmokestinimo sistemos (eurovinjetės) transformavimas į atstuminei elektroninei mokesčio sistemai, atitinkančiai principą „teršėjas moka – naudotojas moka“</li> </ul>	Transportas
<ul style="list-style-type: none"> <li>○ Rekomendacijų viešojo sektoriaus institucijoms, įstaigoms ir valstybės įmonėms dėl ekologinių principų perkėlimo į viešąjį sektorių, tausaus išteklių naudojimo parengimas ir metodinės pagalbos diegiant Europos Bendrijos aplinkosaugos vadybos ir audito sistemą (EMAS) arba kitą aplinkosaugos standartą ir jį taikant teikimas</li> </ul>	Viešasis sektorius
<ul style="list-style-type: none"> <li>○ Informacijos apie aplinką kokybės pagerinimas ir jos prieinamumo didinimas, įgyvendinant aplinkos monitoringo, kontrolės ir prevencijos stiprinimo (infrastruktūros modernizavimo) projektus</li> <li>○ Vartotojų skatinimo efektyviau vartoti energiją informacinės kampanijos įgyvendinimas</li> </ul>	Informavimas, viešinimas
<ul style="list-style-type: none"> <li>○ Išsamių vėjo energetikos plėtros Baltijos jūroje galimybių tyrimų atlikimas ir projektų įgyvendinimo sąlygų parengimas</li> <li>○ Vėjo elektrinių sausumoje papildomos galios galimybių, poreikių ir sąnaudų įvertinimas ir šios srities plėtra</li> <li>○ Biudujų energijos galimybių, poreikių įvertinimas ir šios srities plėtra</li> <li>○ Kruonio hidroakumuliacinės elektrinės (HAE) 5 bloko projekto tikslingumo įvertinimas ir, atsižvelgiant į vertinimo rezultatus, projekto įgyvendinimo pradžia</li> <li>○ Alternatyviųjų degalų transporto sektoriuje naudojimas</li> <li>○ Paskirstytosios generacijos plėtrą skatinančių teisinio reglamentavimo, administracinės naštos mažinimo ir vartotojų informavimo priemonių</li> </ul>	Atsinaujinantys energijos ištekliai (toliau – AEI)

6<sup>1</sup>. **Aštuonioliktosios Lietuvos Respublikos Vyriausybės programoje**, kuriai pritarta Lietuvos Respublikos Seimo 2020 m. gruodžio 11 d. nutarimu Nr. XIV-72 „Dėl Aštuonioliktosios Lietuvos Respublikos Vyriausybės programos“ (toliau – 18-tosios Vyriausybės programa), Vyriausybės prioritetai formuojami kaip misijos (susidedančios iš atskirų prioritetinių projektų), kurių dauguma apima keleto ministerijų atsakomybės sritis. Programoje nustatyti ir sėkmės rodikliai, kurių būtų galima tikėtis po dešimtmečio, o Lietuvos žaliojo kurso misijos atveju – net 2050 m., sėkmingai pradėjus įgyvendinti joje nurodomus darbus. Tikimasi, kad žaliasis kursas padės užtikrinti gyvenimo kokybę ir atkurti gamtos pusiausvyrą. Šios misijos tikslas – kad miestai ir miesteliai taptų kokybiško gyvenimo centrais, buitis ir verslas būtų aprūpinami tik žaliaja energija ir šiluma, o gamtos įvairovė būtų apsaugota nuo žmogaus veiklos keliamų pavojų, aplinkosauga taptų kiekvieno gyventojo ir įmonės prioritetu. Prie oro taršos mažinimo tiesiogiai prisidėsiančia iniciatyva „Miestuose kvėpuosime švriu oru“ bus siekiama iki 2030 m. perpus sumažinti žmonių sveikatai kenksmingą oro taršą. Tam numatoma remti savivaldybių ir visuomenės iniciatyvas matuoti ir gerinti oro kokybę urbanizuotose teritorijose (steigti mažos taršos zonas miestų centruose, pereiti prie netaršių šildymo sprendimų, planuojamas naujas pramonės zonas sutelkti miestų periferijoje, miestų centruose esantiems pramonės objektams taikyti griežtesnius taršos normatyvus); skatinti gyvenamųjų teritorijų jungtis žaliaisiais koridoriais su bemotorio transporto infrastruktūra, formuoti žaliųjų jungčių tinklą; sukurti regioninius ir tarpinstitucinius oro, vandens, kvapų ir garso taršos kontrolės mechanizmus. 18-tosios Vyriausybės programoje numatyta ir daugiau iniciatyvų, netiesiogiai susijusių su oro taršos mažinimu (žr. 2<sup>1</sup> lentelę), kuriomis siekiama plėsti darnią, skaitmeninę ir ateities ekonomikos poreikius orientuotą susisiekimo sistemą; sukurti stiprią šalies energetikos infrastruktūrą, atitinkančią žaliojo kurso kryptį; skatinti subalansuotą mineralinių trąšų naudojimą ir jų keitimą mažiau taršiomis alternatyvomis; sektorialinę mokesčių politiką pritaikyti aplinkosaugos tikslams, nustatyti didesnę gamintojų atsakomybę ir užtikrinti principo „teršėjas moka“ taikymą tam, kad būtų aiški tikroji gamtos išteklių kaina, ir kt.

2<sup>1</sup> lentelė. 18-tosios Vyriausybės programoje numatytos iniciatyvos, prisidėsiančios prie oro taršos mažinimo

Misija	Prioritetinis projektas	Pagrindinės iniciatyvos
Lietuvos žaliasis kursas	Tvarūs ir pasiekiami miestai	„157.2. Miestuose kvėpuosime švriu oru“. Šia iniciatyva Vyriausybė sieks iki 2030 m. Lietuvos miestuose ir miesteliuose perpus sumažinti žmonių sveikatai kenksmingą oro taršą; remti savivaldybių ir visuomenės iniciatyvas matuoti ir gerinti oro kokybę urbanizuotose teritorijose: steigti mažos taršos zonas miestų centruose, pereiti prie netaršių šildymo sprendimų, planuojant naujas pramonines zonas koncentruoti jas miestų periferijoje, miestų centruose esantiems pramonės objektams taikyti griežtesnius taršos normatyvus; skatinti gyvenamąsias teritorijas jungtis žaliaisiais koridoriais su bemotorio transporto infrastruktūra ir formuoti žaliųjų jungčių tinklą; sukurti regioninius ir tarpinstitucinius oro, vandens, kvapų ir garso taršos kontrolės mechanizmus.
		„157.3. Žmogus kaip darnaus judumo ir viešojo transporto ašis“. Vyriausybė numato parengti nacionalinę darnaus judumo strategiją; skatinti palikti automobilius namuose, gatvėse skirti daugiau erdvės dviratininkams ir pėstiesiems, plėsti daugiarūšio transporto derinimo galimybes. Planuojama, kad iki 2027 m. visas didmiesčių viešasis transportas, taksai ir pavėžėjimo paslaugų teikėjai naudotų tik atsinaujinančiųjų išteklių energiją. Numatoma skatinti elektromobilumą, sukuriant vienodą, patogią ir lengvai pasiekiamą elektromobilių įkrovimo infrastruktūrą; diegti pažangias informacines ir ryšių technologijų transporto sistemas, sukuriant saugesnį, efektyvesnį ir švaresnį keleivių ir krovinių transportą; užtikrinti susisiekimą tarp miestelių ir regionų centrų plėtojant viešojo transporto, geležinkelio susisiekimo paslaugų tinklą ir prieinamumą.
		„157.5. Renovacijos banga – 1 000 renovuotų daugiabučių per metus“. Vyriausybė numato atnaujinti miestus ir miestelius, įgyvendindama Europos naujojo bauhauzo iniciatyvą; sukurti finansines ir reguliacines viešųjų pastatų, kvartalinės renovacijos, paveldotvarkos ir restauracijos paskatas.

		„157.1. Pirmasis neutralaus poveikio klimatui ir beatliekis Lietuvos miestas iki 2030 m.“. Vyriausybė su savivaldybėmis numato sukurti tvarių miestų gaires dėl gyvenamosios aplinkos kokybės didinimo, želdynų gausinimo, darnaus judumo, atsakingo ir tvaraus vartojimo skatinimo, atliekų, oro, vandens, garso taršos ir poveikio klimato kaitai mažinimo. Numatoma skirti prioritetą kompaktiškų miestų vystymuisi ir apleistų teritorijų pertvarkai; sukurti miestų aplinkosaugos indeksą, skatinant savivaldybes rungtyniauti žaliajo kurso srityje ir dalytis gerąja patirtimi.
	Žiedinė ir neutralaus poveikio klimatui ekonomika	<p>„155.1. Žalioji mokesčių pertvarka“. Vyriausybė numato iki 2024 m. panaikinti visas mokesčių lengvatas naudojamam iškastiniam kurui ir visiškai atsisakyti anglių bei naftos produktų vartojimo šilumos sektoriuje.</p> <p>„155.4. Neutralaus poveikio klimatui Vyriausybė nuo 2024 m., visas viešasis sektorius – nuo 2027 m.“ Numatoma žymiai išplėsti žaliųjų pirkimų taikymo apimtį, siekiant, kad nuo 2023 m. žalieji pirkimai taptų dominuojančia viešųjų pirkimų rūšimi; nuo 2023 m. įpareigoti valstybines įstaigas vartoti tik žaliąją elektros ir šilumos energiją, naudoti tik netaršų transportą, prekes, darbus ir paslaugas įsigyti tik žaliųjų pirkimų būdu.</p> <p>„155.5. ŠESD mažinimas didžiosiose pramonės įmonėse“. Vyriausybė numato reguliacinėmis ir inovacijų finansavimo priemonėmis keisti taršius pramonės procesus ir žaliavas pagrindinėse šalies pramonės įmonėse; remti darbuotojų įgūdžių, perorientavimo programas, skatinti pereiti prie klimatui nekenkiančių technologijų.</p> <p>„155.6. Iki 2030 m. 40 proc. sumažinsime Lietuvos ekonomikos energetinį intensyvumą“. Numatoma remti pramonės modernizavimo ir skaitmenizavimo projektus, skatinti procesų inovacijas mažinant energijos vartojimą.</p>
	Žalioji energetika	<p>„159.1. Plėsiame žaliosios elektros energijos generaciją“. Vyriausybė numato siekti, kad iki 2025 m. 30 proc., o iki 2030 m. – 50 proc. šalyje suvartojamos elektros energijos būtų iš atsinaujinančiųjų energijos šaltinių. Numatoma spartinti saulės ir vėjo jėgainių plėtrą – planuojama 2025 m. turėti iki 1,2 GW galios įrengtų vėjo jėgainių ir 1 GW galios saulės jėgainių tinklą.</p> <p>„159.2. Skatinsime gaminančių vartotojų plėtrą“. Vyriausybė sieks, kad iki 2030 m. kas trečias namų ūkis savo reikmėms Lietuvoje gamintųsi ir akumuliuotų elektrą; skatins pačius gyventojus namuose įsirengti saulės jėgaines, investuoti į nutolusius saulės jėgainių parkus, burtis į gaminančių vartotojų bendrijas.</p>
	Gamtinio kapitalo apsauga ir tvarus naudojimas	„162.4. Iki 90 proc. padidinsime švarių vandens telkinių skaičių“. Tam numatyta reglamentuoti tręšimą mineralinėmis trąšomis, koreguoti tręšimo mineralinėmis ir organinėmis trąšomis terminus.
	Tvarios žemės ūkio, akvakultūros ir maisto gamybos sistemos	<p>„164.1. Dirvožemio kokybės valdymas“. Daug dėmesio numatoma skirti ūkiuose taikomai subalansuoto tręšimo ir tvaraus maisto medžiagų valdymo praktikai, taip mažinant sintetinių mineralinių trąšų naudojimą. Numatoma sukurti dirvožemio kokybės stebėsenos sistemą.</p> <p>„164.2. Tvari gyvulininkystė ir akvakultūra“. Numatoma remti ūkių iniciatyvas mažinti gyvulininkystės sektoriaus išmetamo metano kiekį, padvigubinti perdirbamo mėšlo kiekį; plėsti atsinaujinančiųjų išteklių energijos gamybą.</p> <p>„164.5. Žemės ūkio indėlis į klimato kaitos mažinimą ir sektoriaus prisitaikymas“. 2024 m. plotai, kuriuose bus taikomos neariminės technologijos, padidės 1,5 karto, o 2030 m. – beveik 3 kartus. Numatoma skatinti neariminį žemės dirbimą, subalansuotą mineralinių trąšų naudojimą ir jų pakeitimą mažiau taršiomis alternatyvomis; daugiamečių pievų apželdinimą ir išlaikymą, ariamų durpžemių plotų keitimą šlapžemėmis, pievomis ar miškais.</p>
	Visuomenė – žaliajo kurso transformacijos partnerė	<p>„169.1. Kursime pokyčių partnerystes“. Numatoma siekti subalansuoto aplinkos apsaugos tikslų įgyvendinimo, sukuriant konsultacinius mechanizmus, į juos įtraukiant įvairių interesų grupes visais politiniais lygmenimis; sudaryti visas sąlygas visuomenei ir asocijuotoms struktūroms įsitraukti renkantis problemų sprendimo būdus; susitarti dėl būtinų terminų, kada bus atsisakyta taršių technologijų naudojimo atskiruose sektoriuose, įvardyti transformacijai reikalingus paramos ir rinkos mechanizmus.</p> <p>„169.3. Prioritetas žalioms investicijoms“. Numatoma siekti, kad viešosios lėšos būtų naudojamos tik aplinkai draugiškoms investicijoms, atitinkančioms žaliajo kurso tikslus; aplinkosauginį efektyvumą laikyti vienu iš pagrindinių kriterijų nustatant investicijų prioritetus; skatinti žaliąsias iniciatyvas, skirtas konkrečioms aplinkos apsaugos ar taršos</p>

		<p>problemoms šalinti.</p> <p>„169.6. Aplinkosauginio sąmoningumo ugdymas“. Bendradarbiaujant su nevyriausybėmis organizacijomis, švietimo ir mokslo institucijomis, numatoma ugdyti tausojantį ir žiniomis grįstą visuomenės požiūrį į darnų vystymąsi ir tvarų vartojimą. Numatoma kurti ir remti švietimo ir mokymo programas, orientuotas į aplinkosauginio sąmoningumo ugdymą ir tvaraus vartojimo skatinimą.</p>
Aukštos pridėtinės vertės ekonomika	Ateities susisiekimo sistema	<p>„141.2. Darnios transporto sistemos plėtra“. Numatoma plėsti elektrifikuoto geležinkelio tinklo, spartaus elektromobilių įkrovimo tinklo, dviračių ir pėsčiųjų takų ir (ar) trasų infrastruktūrą, kurti viešojo ir privataus transporto sąveikos ir darnaus judumo sistemas, gerinti judumo sąlygas ir judumo paklausos valdymą, mažinti transporto triukšmo taršą.</p> <p>„141.3. Užtikrinsime tolygią susisiekimo tinklo plėtrą“. Susisiekimo infrastruktūrą numatoma jungti į bendrą, nacionaliniu mastu skirtingas transporto rūšis integruojantį tinklą; bendradarbiaujant su savivaldybėmis numatoma stiprinti šalies vidaus susisiekimo sistemą – didinant junglumą tarp miestų, mažinant kaimo ir mažų bei vidutinių miestų atokumą, transporto srautus miestuose, modernizuojant geležinkelio infrastruktūrą, didinant jos patrauklumą keleiviams ir kroviniams vežti.</p>
		<p>„143.1. Platesnė vietinės elektros energijos generacija“. Siekiant didinti vietinę elektros generaciją, pirmiausia numatoma plėtoti elektros gamybą iš atsinaujinančiųjų energijos šaltinių – vėjo ir saulės. Numatoma parengti sprendimus, leidžiančius kaupti perteklinę žaliąją elektros energiją, kai iš šių šaltinių elektros energiją gaminančių jėgainių galia viršys momentinį suvartojimą.</p> <p>„143.2. Šiuolaikiniai balansavimo pajėgumai“. Perdavimo tinkle numatoma spartinti ir diegti šiuolaikinius elektros energetikos sistemai būtinus lanksčius balansavimo ir kaupiamuosius pajėgumus. Iki 2024 m. numatoma įrengti ne mažiau kaip 200 MW galios naujus lanksčius elektros gamybos ir (ar) akumuliacinius pajėgumus atsinaujinančiųjų energijos šaltinių jėgainėms balansuoti.</p>
	Stipresnė energetikos infrastruktūra	

(šaltinis: 18-toji Vyriausybės programa)

**6<sup>2</sup>. Aštuonioliktosios Lietuvos Respublikos Vyriausybės programos nuostatų įgyvendinimo plane**, patvirtintame Vyriausybės 2021 m. kovo 10 d. nutarimu Nr. 155 „Dėl Aštuonioliktosios Lietuvos Respublikos Vyriausybės programos nuostatų įgyvendinimo plano patvirtinimo“ (toliau – 18-tosios Vyriausybės programos įgyvendinimo planas), numatyti reguliaciniai ir investiciniai veiksmai (žr. 2<sup>2</sup> lentelę), susiję su oro taršos mažinimu ir oro kokybės gerinimu, skirstytini į kelias esmines grupes pagal taikymo sritį: transporto, energetikos, žemės ūkio, pramonės ir kt. Energetikos sektoriuje nustatytos priemonės apima centralizuoto šilumos tiekimo plėtrą, energijos vartojimo efektyvumą didinančių priemonių taikymo skatinimą, akcizų lengvatų aplinkai žalingiems produktams atsisakymą. Oro taršos mažinimo žemės ūkyje siekiama plečiant pažangių gyvulininkystės technologijų taikymą, užtikrinant tręšimo (organinėmis ir mineralinėmis trąšomis) planų parengimą ir jų įgyvendinimo kontrolę, skatinant mineralinių trąšų naudojimą mažinančių priemonių taikymą. Transporto sektorių apimančios priemonės skirtos vidaus degimo varikliais varomų transporto priemonių naudojimui mažinti, elektromobilių naudojimui, darniam judumui skatinti, alternatyvius degalus naudojančių transporto priemonių infrastruktūros plėtrai ir kt. Kitoms sritims priskirtomis priemonėmis siekiama stiprinti aplinkos apsaugos kriterijų privalomumą viešuosiuose (žaliuosiuose) pirkimuose; skatinti kvartalinės renovacijos iniciatyvas ir telkti investicijas projektams įgyvendinti; suteikti savivaldybėms teisę rengti kokybinius savivaldybių vystymosi planus nustatant tvaraus miestų vystymosi gaires gyvenamosios aplinkos kokybės gerinimui, želdynų gausinimui, darnaus judumo, atsakingo ir tvaraus vartojimo skatinimui, atliekų, oro, vandens, garso taršos ir poveikio klimato kaitai mažinimui; siekiant mažinti aplinkos oro užterštumą urbanizuotose teritorijose, numatoma nustatyti griežtesnes ribines aplinkos oro užterštumo vertes pagal Pasaulio sveikatos organizacijos rekomenduojamus oro užterštumo lygius ir (arba) kitas griežtesnes oro kokybės normas.

2<sup>2</sup> lentelė. 18-tosios Vyriausybės programos įgyvendinimo plane numatytos reguliacinės ir investicinės priemonės, susijusios su oro taršos mažinimu

Numatytos priemonės	Susijusi sritis ar	Priemonės
---------------------	--------------------	-----------



	sektorius	tipas
„5.7.2. Siekiant mažinti neigiamą poveikį aplinkai, padidinti elektrifikuotų Lietuvos geležinkelių tinklą nuo 7,97 iki 25 proc. viso geležinkelių tinklo.“	Transportas	Investicinis
„5.7.3. Skatinant įgyvendinti darnaus judumo priemones, atnaujinti Darnaus judumo mieste planų (DJMP) gaires (nustatyti DJMP finansavimo principus ir parengti DJMP stebėsenos sistemą), parengti dviračių ir pėsčiųjų takų prie valstybinės ir vietinės reikšmės kelių infrastruktūros plėtros iki 2035 m. gaires.“		
„6.2.8. Skatinti elektromobilių naudojimą ir plėtoti jų įkrovimo tinklą (iki 2024 m. pabaigos M1 klasės elektromobilių skaičius turi sudaryti ne mažiau kaip 10 proc., o N1 klasės elektromobilių skaičius – ne mažiau kaip 30 proc. metinių pirkimų sandorių, įrengta 12 000 elektromobilių įkrovimo prieigų, iš jų 1 200 viešų ir pusiau viešų).“		
„5.7.16. Parengti ir priimti Kelių priežiūros ir plėtros programos finansavimo įstatymo ir kitų susijusių teisės aktų pakeitimo projektus bei tam reikalingas technines ir organizacines priemones elektroninei kelių naudotojo rinkliavos sistemai, pagrįstai principu „naudotojas / teršėjas moka“, 2023 m. įdiegti.“		Reguliacinis
„6.1.2. Siekiant tobulinti transporto priemonių keliamos taršos apmokestinimą, pakeisti Motorinių transporto priemonių registracijos mokesčio įstatymą – numatyti veiksmingesnį principo „teršėjas moka“ įgyvendinimą.“	Transportas, Atsinaujinantys energijos ištekliai (AEI)	Investicinis
„5.8.1. Skatinti degalų iš atsinaujinančiųjų energijos išteklių gamybą ir naudojimą – plėtoti elektromobilių įkrovimo tinklą ir alternatyviųjų degalų pildymo infrastruktūrą, siekiant užtikrinti, kad 2030 m. bendro galutinio transporto sektoriaus energijos suvartojimo dalis, kurią sudaro atsinaujinantys energijos ištekliai, siektų 15 proc.“		
„6.2.11. Skatinti degalų iš atsinaujinančiųjų energijos išteklių naudojimą, siekiant, kad 30 proc. viešojo keleivių vežimo kelių transporto priemonių, įskaitant taksi ir pavėžėjimo paslaugas teikiančių asmenų transporto priemones, naudotų degalus iš atsinaujinančiųjų energijos išteklių.“		Reguliacinis
„6.2.10. Parengti ir patvirtinti Darnaus judumo fondo nuostatus, kuriais būtų sudarytos teisinės prielaidos įsteigti fondą ir jo lėšomis iki 2030 m. finansuoti alternatyviųjų degalų bei juos naudojančių transporto priemonių infrastruktūros plėtrą, siekiant, kad 2030 m. atsinaujinančiųjų energijos išteklių dalis transporto sektoriuje sudarytų ne mažiau kaip 15 proc.“		
„6.1.1. Parengti ir patvirtinti Mokesčio už aplinkos teršimą įstatymo pakeitimo įstatymo projektą, siekiant papildyti mokesčio mokėtojų, teršiančių iš stacionariųjų taršos šaltinių, sąrašą asmenimis, eksploatuojančiais organinius tirpiklius naudojančius įrenginius, kurie pagal Aplinkos apsaugos įstatymą privalo būti įregistruoti.“	Pramonė	Reguliacinis
„6.1.15. Sustiprinti aplinkos apsaugos kriterijų naudojimo privalomumą viešuosiuose pirkimuose, įtvirtinti nuostatas, kad nuo 2023 m. prekės, paslaugos ir darbai įsigijami tik žaliųjų pirkimų būdu, įdiegti konsultavimo, informacijos sklaidos ir bendradarbiavimo su rinka mechanizmus žaliųjų viešųjų pirkimų srityje (Vyriausybės nutarimas dėl Nacionalinės žaliųjų pirkimų įgyvendinimo programos, aplinkos ministro įsakymas).“	Žalieji pirkimai	Reguliacinis
„6.1.16. Išplėsti žaliųjų pirkimų vykdymą įgyvendinant nacionalines ir ES finansavimo programas (Vyriausybės nutarimas dėl 2021–2027 m. ES fondų investicijų veiksmų programos, ministrų įsakymai dėl finansavimo programų).“		
„6.2.15. Skatinti daugiabučių namų atnaujinimo (modernizavimo) projektų rengimą ir įgyvendinimą, teikiant valstybės paramą daugiabučių namų butų ir kitų patalpų savininkams.“	Renovacija	Investicinis
„6.2.16. Parengti Ilgalaikės pastatų renovacijos strategijos įgyvendinimo planą, kuriuo numatoma skatinti kvartalinės renovacijos iniciatyvas ir telkti investicijas projektams įgyvendinti.“		Reguliacinis
„6.2.6. Įgyvendinti finansavimo priemones netaršiams ir efektyvumą didinantiems šildymo sprendimams skatinti (jungtis prie centralizuoto šilumos tiekimo sistemos, šilumos energijos gamybai naudoti elektros, saulės, geotermine, aerotermine, atliekinę šilumos energiją; skatinti šilumos siurblių, šilumos saugyklų naudojimą; žemos temperatūros tinklų plėtrą, pastatų šildymo sistemų modernizavimą; modernizuoti kietojo kuro katilus arba keisti atsinaujinančius energijos išteklius naudojančiomis šildymo sistemomis, atsižvelgiant į vietovės aplinkos oro užterštumo	Energetika	Investicinis

lygi).“		
„6.2.20. Atnaujinti centrinei valdžiai priklausančius viešuosius pastatus, diegiant energijos vartojimo efektyvumą didinančias priemones.“		
„6.3.2. Plėtoti elektros energijos iš atsinaujinančiųjų energijos išteklių gamybą, kad 2025 m. būtų įrengta iki 1,2 GW galios vėjo jėgainių ir 1 GW galios saulės jėgainių, ir skatinti energijos kaupimo įrenginių diegimą namų ūkiuose, įmonėse ir atsinaujinančiųjų energijos išteklių bendrijose, užtikrinant efektyvų ir tikslinį elektros tinklo naudojimą bei naujų balansavimo sprendinių diegimą.“		
„5.8.5. Įrengti elektros energijos kaupimo įrenginių (200 MW) sistemą.“		
„6.2.7. Priimti Šilumos ūkio įstatymo pakeitimo įstatymą, skatinantį ilgalaikį centralizuoto šilumos tiekimo sistemų planavimą ir motyvacines priemones investicijoms, susijusioms su centralizuoto šilumos tiekimo sistemų dekarbonizacija, šilumos vartojimo efektyvumo didinimu, šilumos vartojimo paklausos ir šilumos nuostolių mažinimu.“		Reguliacinis
„6.1.3. Nustatyti aplinkai žalingų akcizų lengvatų atsisakymo terminus, peržiūrėti akcizų taikymą energetikos produktams (įtraukti anglies dvideginio dedamąją į energetikos produktų apmokestinimą) ir nustatyti akcizą durpių briketams (pakeisti Akcizų įstatymą).“		
„6.5.3. Plėsti gyvulininkystėje pažangias technologijas, mažinančias ŠESD emisijas, oro taršą, kvapus ir paviršinio vandens taršą, gerinančias dirvožemio struktūrą ir užtikrinančias gyvūnų gerovę bei sveikatą.“	Žemės ūkis	Investicinis
„6.5.7. Remti ekologinius ir kitus tvariai ūkininkaujančius ūkius, siekiant ženkliai padidinti žemės ūkio naudmenų plotą, kuriame ūkininkaujama aplinkai draugiškais metodais, ir ūkių, dalyvaujančių agrarinės aplinkosaugos priemonėse, skaičių.“		
„6.5.6. Parengti tręšimo planų rengimo metodiką, nustatyti privalomą tręšimo (organinėmis ir mineralinėmis trąšomis) planų parengimą ir jų įgyvendinimo kontrolę, taip pat parengti ir pradėti įgyvendinti paskatų priemones, siekiant prisidėti prie tikslo sumažinti mineralinių trąšų naudojimą bent 5 proc. iki 2024 m., palyginti su 2020 m.“		Reguliacinis
„6.2.5. Siekiant mažinti aplinkos oro užterštumą urbanizuotose teritorijose, pakeisti reikiamus aplinkos ministro ir sveikatos apsaugos ministro įsakymus – nustatyti griežtesnes ribines aplinkos oro užterštumo vertes pagal Pasaulio sveikatos organizacijos rekomenduojamus oro užterštumo lygius ir (arba) kitas griežtesnes oro kokybės normas.“	Sveikata	Reguliacinis
„6.2.12. Parengti teisės aktų pakeitimus, suteikiančius savivaldybėms teisę rengti kokybinius savivaldybių vystymosi planus, kuriuose būtų nustatytos tvarių miestų vystymosi gairės dėl gyvenamosios aplinkos kokybės gerinimo, želdynų gausinimo, darnaus judumo, atsakingo ir tvaraus vartojimo skatinimo, atliekų, oro, vandens, garso taršos ir poveikio klimato kaitai mažinimo.“	Savivalda	Reguliacinis
„6.6.8. Siekiant didinti duomenų apie aplinkos būklę patikimumą ir prieinamumą, sudaryti teises ir finansines prielaidas informacijos apie aplinką sistemos plėtrai, modernizavimui, skaitmenizavimui, duomenų atvėrimui ir jų gavimui realiu laiku, didelį dėmesį skiriant visų lygių (valstybės, savivaldybių, ūkio subjektų) ir sričių (biologinės įvairovės, oro, vandens, ekosistemų ir kt.) aplinkos monitoringui bei gaunamų duomenų ekspertiniam vertinimui (priežasčių ir pasekmių analizei).“	Informavimas, viešinimas	Reguliacinis

(šaltinis: 18-tosios Vyriausybės programos įgyvendinimo planas)

**7. Lietuvos Respublikos teritorijos bendrojo plano,** patvirtinto Seimo 2002 m. spalio 29 d. nutarimu Nr. IX-1154 „Dėl Lietuvos Respublikos teritorijos bendrojo plano“ (toliau – Bendrasis planas), 45 punkte nustatyti oro taršos mažinimo prioritetai yra besąlyginis principo „teršėjas moka“ įgyvendinimas ir oro kokybės gerinimo priemonių labiausiai užterštose teritorijose, ypač didžiuosiuose miestuose ir intensyvaus eismo greitkeluose, įgyvendinimas. Bendrojo plano 30 punkte įvardinti aplinkos kokybės apsaugos tikslai ir uždaviniai, kurie turėtų prisidėti prie kraštovaizdžio ekologinės pusiausvyros palaikymo. Tarp šių tikslų išskirtini prisidėsiantys prie aplinkos oro kokybės gerinimo, pavyzdžiui, energetikos ir žemės ūkio ekologizavimas, transporto priemonių keliamos taršos mažinimas. Bendrojo plano 34 punkte nurodyta, kad šalyje, siekiant mažinti oro taršą iš stacionariųjų šaltinių, automobilių ir geležinkelio transporto, būtina įgyvendinti



kompleksinę planavimo, reglamentavimo ir inžinerinių technologinių priemonių sistemą, skirtą oro taršai mažinti. Svarbiausiu transporto infrastruktūros raidos prioritetu laikoma automobilių transporto plėtra, taip pat numatytas automobilių kelių modernizavimas, važiavimo per miestus sąlygų gerinimas. Elektros energetikos srityje numatoma naujų energijos rūšių ir gamybos šaltinių paieška ir diegimas. Šilumos energetika yra viena iš reikšmingiausių oro taršos mažinimo sričių, todėl svarbu nustatyti šilumos energetikos prioritetus. Bendrojo plano 38 punkte numatyta parengti detalią šilumos energetikos infrastruktūros plėtros strategiją ir programą įvertinant kiekvienos savivaldybės situaciją, modernizuoti centrinio šilumos tiekimo sistemas, jas plačiau pritaikant elektros energijos gamybai, sudarant galimybę vartotojui tiksliai žinoti tiekiamos šilumos kiekį ir jį reguliuoti. Bendrasis planas nustato pramonės prioritetus, susijusius su oro taršos mažinimu ir kokybės gerinimu, t. y. racionalų turimų išteklių naudojimą, harmoningą teritorinį pramonės ir verslo plėtros derinimą. Siekiant proporcingiau išdėstyti pramonės objektus – stacionarius taršos šaltinius skirtingose šalies teritorijos vietose, Bendrajame plane rekomenduojama išdėstyti pramonės objektus šiaurės rytų ir pietvakarių zonose. Atsižvelgiant į tai, kad Bendrasis planas galioja iki 2020 m., rengiamas naujas planas, kuriame pasiūlyti sprendimai galios iki 2030 m., o vizija – net iki 2050 m. Siekiama, kad Bendrasis planas taptų pagrindiniu šalies vystymosi dokumentu.

**8. Valstybės pažangos strategijos** „Lietuvos pažangos strategija „Lietuva 2030“, patvirtintos Seimo 2012 m. gegužės 15 d. nutarimu Nr. XI-2015 „Dėl valstybės pažangos strategijos „Lietuvos pažangos strategija „Lietuva 2030“ patvirtinimo“ (toliau – Valstybės pažangos strategija), 6.3 papunktyje aplinkos oro taršos mažinimo aspektai pabrėžiami planuojant sumaniosios ekonomikos kūrimą. Pažangos strategijoje nurodoma, kad aplinka yra „pridėtinės vertės, stabilumo ir ilgalaikės pažangos kūrimo visose ūkio šakose pagrindas“. Būtina plėtoti tokias technologijas, kurios kuo mažiau kenktų aplinkai ir užtikrintų darnų, išteklius tausojantį augimą. Pažangos strategijoje dėmesys kreipiamas į energetikos sektorių, nurodant, kad būtina energetinė nepriklausomybė ir nuoseklus aplinką tausojančių išteklių naudojimas. Tam, kad būtų saugoma aplinka, šalyje turėtų vyrauti socialiai atsakingas verslas, o ekonomikos plėtra turėtų būti pagrįsta darniu išteklių naudojimu. Esminės pokyčių iniciatyvos šiuo atveju yra ugdyti aplinkai palankią verslo kultūrą ir skatinti žaliosios ekonomikos vystymąsi, atliekant ne tik žaliuosius, bet ir darniuosius viešuosius pirkimus; didinti paskatas verslui investuoti į žaliąsias technologijas, prekes ir paslaugas; diegti pažangias, išteklius tausojančias ir aplinkos taršą bei klimato kaitą mažinančias technologijas ir gaminius pramonės, energetikos ir transporto sektoriuose.

9. Aplinkos oro taršos mažinimo aspektai visų pirma aptariami nacionalinėse vystymosi ar plėtros strategijose, apimančiose įvairių sektorių darnią, tarpusavyje susijusią raidą vidutiniu ar ilguoju laikotarpiu. **Nacionalinė darnaus vystymosi strategija**, patvirtinta Vyriausybės 2003 m. rugsėjo 11 d. nutarimu Nr. 1160 „Dėl Nacionalinės darnaus vystymosi strategijos patvirtinimo ir įgyvendinimo“ (toliau – Nacionalinė darnaus vystymosi strategija), numato ilgalaikį tikslą „užtikrinti nepavojingą žmonių sveikatai ir atitinkančią reikalavimus oro kokybę visoje šalies teritorijoje, pasiekti, kad į atmosferą išmetamų teršalų ir šiltnamio efektą sukeliančių dujų daugėtų dvigubai lėčiau, negu auga gamyba ir paslaugos, o ozono sluoksnį ardančios medžiagos iš viso nebūtų vartojamos“. Vienas iš šios strategijos ilgalaikių uždavinių yra užtikrinti, kad nebūtų viršijami aplinkos oro taršos normatyvai, o vienas iš trumpalaikių uždavinių – užtikrinti, kad įgyvendinant oro taršos mažinimo priemones kietųjų dalelių koncentracija nevirsytų nustatytų aplinkos oro kokybės normų. Siekiant minėtojo ilgalaikio tikslo yra numatytos priemonės, įgyvendintinos iki 2020 m. (dalis ilgalaikių strateginių tikslų ir uždavinių įgyvendinimo priemonių, žinoma, bus aktualios ir po 2020-ųjų):

9.1. Rengti ir tobulinti aplinkos oro taršos ir kokybės vertinimą ir valdymą reglamentuojančius teisės aktus;

9.2. Nustatytais terminais atnaujinti Aplinkos oro kokybės vertinimo programą, jos įgyvendinimo priemonių planą ir savivaldybių programas aplinkos oro užterštumo lygiui mažinti, veiksmingai juos įgyvendinti;

9.3. Remti inovatyvių ir efektyvių technologijų, darančių mažiausią neigiamą poveikį aplinkai ir žmonių sveikatai, diegimą;

9.4. Plėtoti visuomeninį (viešąjį) transportą.

10. Nacionalinėje darnaus vystymosi strategijoje nustatyti su oro taršos mažinimu susiję tikslai, uždaviniai, kryptys bei priemonės.

3 lentelė. Nacionalinėje darnaus vystymosi strategijoje nustatyti su oro taršos mažinimu susiję tikslai, uždaviniai, kryptys bei priemonės

Tikslai (ilgalaikiai ir trumpalaikiai)	Tikslai, uždaviniai, kryptys	Priemonės
Ilgalaikiai tikslai – užtikrinti nepavojingą žmonių sveikatai ir atitinkančią reikalavimus oro kokybę visoje šalies teritorijoje, pasiekti, kad į atmosferą išmetamų teršalų ir šiltnamio efektą sukeliančių dujų daugėtų dvigubai lėčiau, negu auga gamyba ir paslaugos, o ozono sluoksnį ardančios medžiagos iš viso nebūtų vartojamos	Užtikrinti, kad išmetamų į atmosferą teršalų ir šiltnamio efektą sukeliančių dujų sukuriama bendrojo vidaus produkto (toliau – BVP) vienetui sumažėtų perpus ir neviršytų nustatytųjų nacionalinių limitų	Užtikrinti, kad šiluminėse elektrinėse iki 2015 metų būtų pasiekti naujiems dideliems kurų deginantiesiems įrenginiams nustatyti aplinkosaugos reikalavimai
		Organizuoti ir koordinuoti Jungtinių Tautų bendrosios klimato kaitos konvencijos įgyvendinimo iki 2012 metų nacionalinės strategijos įgyvendinimą
		Ekonominėmis priemonėmis skatinti naudoti biologinį kurą ir gaminti elektrą ir šilumą kogeneracinėse elektrinėse
		Nustatyti ES oro kokybės gerinimo ir klimato kaitos mažinimo tikslų įgyvendinimą užtikrinančius nacionalinius strateginius ūkio sektorių vystymo tikslus, atitinkančius sieros dioksido, azoto oksidų, lakiųjų organinių junginių, amoniako ir smulkiųjų kietųjų dalelių (KD <sub>2,5</sub> ) 2020 metų nacionalinius emisijos limitus
		Parengti Nacionalinę į atmosferą išmetamo teršalų kiekio valdymo (ribojimo) iki 2020 metų programą ir koordinuoti jos įgyvendinimą
	Užtikrinti, kad nebūtų viršijami aplinkos oro taršos normatyvai	Rengti ir tobulinti aplinkos oro taršos ir kokybės vertinimą ir valdymą reglamentuojančius teisės aktus
		Nustatytaisiais terminais atnaujinti Aplinkos oro kokybės vertinimo programą, jos įgyvendinimo priemonių planą ir savivaldybių programas aplinkos oro užterštumo lygiui mažinti ir veiksmingai juos įgyvendinti
		Remti inovatyvių ir efektyvių technologijų, darančių mažiausią neigiamą poveikį aplinkai ir žmonių sveikatai, diegimą
Trumpalaikiai tikslai – pasiekti, kad vystantis pramonės, energetikos ir transporto sektoriams iki 2010 metų į atmosferą išmetamų teršalų kiekis nedidėtų, palyginti su 2001–2005 metais, tinkamai naudojant Lietuvos Respublikos valstybės biudžeto, privačias lėšas ir ES paramą	Užtikrinti, kad būtų įgyvendinti taršos mažinimo reikalavimai didelėse deginimo įmonėse	Užtikrinti, kad bendrasis sieros dioksido (SO <sub>2</sub> ) ir azoto oksidų (NO <sub>x</sub> ) kiekis, išmetamas 2009–2010 metais gaminant elektros energiją, neviršytų Lietuvos stojimo į ES sutartyje nustatytų normatyvų
	Užtikrinti, kad į atmosferą išmetamas sieros dioksido, azoto oksidų, lakiųjų organinių junginių ir amoniako kiekis neviršytų nustatytųjų nacionalinių limitų	Parengti Lietuvos Respublikos aplinkos oro apsaugos įstatymo pakeitimo įstatymo ir Lietuvos Respublikos administracinių teisės pažeidimų kodekso pakeitimo įstatymo projektus – nustatyti savivaldybių atsakomybę už aplinkos oro kokybės valdymo priemonių nustatymą ir įgyvendinimą
		Nustatyti biokurą ir biodegalus naudojančių įrenginių taršos normatyvus

	Užtikrinti, kad įgyvendinant oro taršos mažinimo priemones kietųjų dalelių koncentracija neviršytų nustatytųjų aplinkos oro kokybės normų	Sukurti transporto priemonių keliamos taršos reguliavimo sistemą, laikantis atsakomybės („teršėjas moka“) principo
Ilgalaikiai tikslai – sukurti socialiniu, aplinkos ir ekonominiu požiūriais tinkamiausią komunalinių, gamybos ir kitoje ūkio veikloje susidarančių atliekų tvarkymo sistemą, sumažinti atliekų susidarymą ir jų neigiamą poveikį aplinkai bei žmonių sveikatai, užtikrinti racionalų atliekų energijos išteklių naudojimą, informavimą ir švietimą atliekų tvarkymo klausimais	Veiksmingai naudoti atliekų energetinius išteklius	
Ilgalaikiai tikslai – sukurti saugią, ekonomiškai efektyvią ir palankią aplinkai transporto sistemą, daugiau naudojančią alternatyviųjų degalų, sumažinti transporto neigiamą poveikį žmonių sveikatai ir aplinkai, užtikrinti vienodas konkurencijos sąlygas laisvam ir saugiam keleivių vežimui	Padidinti transporto sektoriaus ekonominį ir ekologinį veiksmingumą ir pasiekti, kad degalų sąnaudos ir į orą išmetamų teršalų ir šiltnamio efektą sukeliančių dujų kiekis didėtų dvigubai lėčiau nei krovinių ir keleivių pervežimo apimtis	Gerinti kelių infrastruktūrą, nutiesti pagrindinius Lietuvos Respublikos teritorijos bendrajame plane, patvirtintame Seimo 2002 m. spalio 29 d. nutarimu Nr. IX-1154 „Dėl Lietuvos Respublikos teritorijos bendrojo plano“, numatytus miestų aplinkkelius
		Teikti prioritetą valstybinės reikšmės rajoninių kelių, kuriais naudojasi viešasis maršrutinis transportas, asfaltavimui
		Didžiuosiuose miestuose diegti modernias koordinuoto automatinio eismo valdymo sistemas, reaguojančias į eismo pokyčius
		Įgyvendinti švietimo priemones, kurios skatintų transporto priemonių savininkus teikti pirmenybę mažiau degalų naudojančioms ir ne tokioms taršioms, taip pat mažesnę triukšmą keliančioms kelių transporto priemonėms
	Plėtoti aplinką mažiau teršiantį ir mažesnę poveikį žmonių sveikatai turintį transportą, ypač geležinkelių ir jūrų transportą, multimodalines (daugiarūšes) ir intermodalines (įvairiarūšes) transporto sistemas	Ekonominėmis priemonėmis užtikrinti, kad krovinių vežimas geležinkeliu ir jūrų transportu būtų ekonomiškai racionalesnis ir nuolat didėtų, dėl to mažėtų oro tarša, taip pat plėtoti vandens transporto infrastruktūrą ir taip didinti galimybes naudoti ekologiškai švaresnį vandens transportą
		Skatinti logistikos centrų infrastruktūros plėtrą ir siekti, kad būtų vis plačiau naudojamos daugiarūšio transporto sistemos, maksimaliai naudojant visų rūšių transporto potencialą
		Plėsti vandens kelių tinklą ir reikalingą vandens turizmui viešąją infrastruktūrą
		Plėtoti dviračių ir pėsčiųjų takų tinklą miestuose, gyvenvietėse, užmiesčio ir valstybinės reikšmės keliuose
		Mažinti Lietuvos transporto sistemos, ypač geležinkelių, atskirtį – įgyvendinti ir plėtoti projektą „Rail Baltica“
		Atlikus ekonominį vertinimą, apsispręsti dėl giliavandens jūrų uosto statybos
	Integruoti aplinkos ir visuomenės sveikatos saugos aspektus į nacionalinės transporto politikos sprendimo priėmimo, stebėsenos	Atsižvelgiant į kasmetines galimybes, parengti ir įgyvendinti žvyrkelių asfaltavimo planus, taip gerinti eismo sąlygas ir mažinti neigiamą transporto poveikį aplinkai ir žmonių sveikatai

	ir poveikio vertinimo procesus	
	Didinti kelių transporto veiklos energinį veiksmingumą	Siekiant mažinti neigiamą poveikį aplinkai ir užtikrinti eismo saugą kelių transporte, diegti efektyvesnes kontrolės sistemas
Trumpalaikiai tikslai – sukurti ekonomines ir teises sąlygas, skatinančias mažiau aplinką teršiančio ir saugesnio transporto vystymąsi, geriau organizuoti ir reguliuoti kelių transporto eismą, didinti jo saugumą, mažinti oro taršą ir triukšmą, pasiekti, kad oro tarša ir triukšmas miestuose neviršytų leistinų normatyvų	Sumažinti tranzitinio transporto srautus per miestus ir ypač centrinės jų dalis	Įdiegti miestų transporto reguliavimo sistemas, sureguliuoti transporto srautus miestuose taip, kad jo būtų mažiau miestų centruose, sumažėtų transporto spūstys, oro tarša ir triukšmas
	Plėtoti viešąjį transportą, teikti pirmenybę ne tokioms taršioms ir mažesnę triukšmą keliančioms transporto priemonėms	Plačiau taikyti ekonomines ir administracines priemones, ribojančias kelių transporto priemonių keliamą oro taršą ir triukšmą
Ilgalaikis tikslas – sukurti naujausiomis, palankiomis aplinkai technologijomis pagrįstą, ekonominiu, aplinkosauginiu ir socialiniu požiūriais veiksmingą pramonę	Padidinti gamybos ir gaminių ekonominį ir aplinkosauginį veiksmingumą, pasiekti, kad BVP vienetui pagaminti energijos ir vandens reikėtų mažiau, pagal šiuos rodiklius pasiekti 2003 metų ES valstybių vidurkį	Remti pramonės įmonėse ekonominį ir aplinkosauginį veiksmingumą didinančių priemonių taikymo iniciatyvą
	Užtikrinti, kad cheminės medžiagos būtų gaminamos, tvarkomos ir naudojamos taip, kad nekeltų didelio pavojaus žmonių sveikatai ir atitiktų ES cheminių medžiagų registracijos, įvertinimo, autorizacijos ir apribojimų (REACH) reglamentą ir jo įgyvendinimo priemonių planą	Skatinti keisti gamybai naudojamas pavojingas aplinkai ir žmonių sveikatai medžiagas mažiau pavojingomis medžiagomis, o išsenkančius išteklius – atsinaujinančiais ištekliais
Trumpalaikiai tikslai – sumažinti neigiamą pramonės poveikį aplinkai, padidinti vietinių atsikuriančiųjų ir antrinių žaliavų perdirbimą, plačiau diegti švaresnės gamybos metodus ir kitas darnaus pramonės vystymosi priemones	Pasiekti, kad teršalų išmetimas į orą augtų ne mažiau kaip du kartus lėčiau nei gamyba	Nustatytą tvarka ES ir Lietuvos Respublikos valstybės biudžeto lėšomis finansuoti pramonės ir energetikos įmonių oro taršos mažinimo ir monitoringo sistemų diegimo projektus
	Kuo daugiau Lietuvos pramonės įmonėse taikyti gaminių būvio ciklo vertinimo ir kitas darnaus pramonės vystymosi priemones (aplinkos vadybos sistemas, ekologinį gaminių projektavimą, ekologinį ženklavinimą, darnaus pramonės vystymosi ataskaitas)	Platinti informacinę ir metodinę medžiagą apie darnaus pramonės vystymosi priemones ir jų taikymą
	Sumažinti neigiamą pramonės poveikį aplinkai ir pasiekti, kad kuo daugiau Lietuvos pramonės įmonių taikytų švaresnės gamybos metodus	Remti sertifikuotų aplinkos vadybos sistemų (ISO 14001 ir EMAS) diegimą pramonės įmonėse
	Didinti antrinių žaliavų perdirbimą	Remti privataus kapitalo investicijų į vietinių antrinių žaliavų surinkimo ir perdirbimo pajėgumų kūrimą iniciatyvą
Ilgalaikiai tikslai – sukurti saugų, palankų aplinkai, konkurencingą ir į bendrąją ES energetikos sistemą integruotą energetikos sektorių, užtikrinti patikimą ir diversifikuotą energijos išteklių tiekimą, padidinti energijos gamybos, skirstymo ir vartojimo efektyvumą, išplėsti atsinaujinančiųjų ir atliekinių	Didinti elektros energijos, šilumos gamybos, skirstymo ir vartojimo efektyvumą, sumažinti energijos nuostolius skirstomuosiuose tinkluose	Koordinuoti centralizuoto šilumos tiekimo sistemų modernizavimą ir plėtrą, šilumos tiekimo tinklų renovavimą – sudaryti sąlygas šilumos gamintojams konkuruoti, o vartotojams – galimybę reguliuoti šilumos suvartojimą
		Organizuoti elektros energijos tiekimo infrastruktūros atnaujinimą (transformatorių pastatų modernizavimą, iš dalies – elektros perdavimo ir skirstomųjų tinklų renovavimą) – sudaryti sąlygas prisijungti naujiems elektros

energijos išteklių naudojimą		energijos gamintojams
	Sumažinti teršalų ir išmetamų šiltnamio efektą sukeliančių dujų kiekį pagamintos energijos vienetui	Koordinuoti ES saugumo reikalavimus atitinkančios naujos atominės elektrinės projekto įgyvendinimą
Trumpalaikiai tikslai – užtikrinti patikimą ir saugų, neviršijantį numatytųjų taršos limitų energijos tiekimą visoms Lietuvos ūkio šakoms, didinti energijos taupymą ir naudojimo efektyvumą, tinkamai naudojant ES struktūrinių paramos fondų, valstybės ir privačias lėšas	Didinti energijos taupymą ir vartojimo efektyvumą	Parengti ir Vyriausybei pateikti Nacionalinės energijos vartojimo efektyvumo didinimo 2011–2015 metų programos ir jos įgyvendinimo priemonių plano projektą  Įgyvendinti energiją taupančias ūkio šakų priemones, kurios leistų per 3 metus sumažinti lyginamąsias galutinės energijos sąnaudas 1,5 procento, palyginti su 2007 metais
Trumpalaikiai tikslai – sumažinti žemės ūkio veiklos poveikį aplinkai, ypač ekologiškai jautrioje teritorijoje, gerinti ekonominę ir teisinę aplinką, tinkamą plėtoti tradiciniams (ypač smulkiesiems ir vidutiniams), ekologiniams ūkiams, padidinti vidutinių ir smulkiųjų ūkių konkurencingumą, aprūpinti vartotojus aukštos kokybės mitybos poreikius atitinkančiais maisto produktais	Mažinti amoniako patekimą į aplinką	Ekonominėmis ir teisinėmis priemonėmis skatinti statyti ES reikalavimus atitinkančias mėšlides, srutų ir nuotekų kauptuvus, naudoti šiuolaikiškas organinių trąšų įterpimo ir skleidimo priemones, mažinančias amoniako patekimą į aplinką
Ilgalaikiai tikslai – sukurti šiuolaikišką būsto infrastruktūrą, geras, higieniškas buitines sąlygas, padidinti būsto energinį naudingumą, užtikrinti šiuolaikiškas, geros kokybės visiems prieinamas viešąsias paslaugas, sumažinti neigiamą būsto poveikį aplinkai, skatinti socialinę sanglaudą	Padidinti būstų energinį efektyvumą, spartinti daugiabučių namų modernizavimą	Parengti „pasyvaus energijos vartojimui“ – maksimaliai taupančio energiją pastato normatyvų bazę ir įgyvendinti demonstracinį projektą
Trumpalaikiai tikslai – toliau įgyvendinti Daugiabučių namų modernizavimo programą	Užtikrinti, kad teikiama valstybės parama skatintų daugiabučių namų butų savininkus įgyvendinti energiniu požiūriu efektyvius namų modernizavimo projektus	Teikti ir administruoti valstybės paramą namų modernizavimo projektams parengti ir įgyvendinti

(šaltinis: Nacionalinė darnaus vystymosi strategija)

11. **Valstybės ilgalaikės raidos strategijoje**, patvirtintoje Seimo 2002 m. lapkričio 12 d. nutarimu Nr. IX-1187 „Dėl Valstybės ilgalaikės raidos strategijos“ (toliau – Valstybės ilgalaikės raidos strategija), išvardinti siekiai energetikos srityje – skatinti energijos naudojimo veiksmingumą bei atsinaujinančiųjų energijos šaltinių naudojimą, daugiau dėmesio kreipiama į taršos iš didelių deginimo (energetikos) įrenginių mažinimo poreikį. Kitas svarbus aspektas – transporto neigiamas poveikis aplinkai ir žmonių sveikatai bei būtinybė jį mažinti. Be šių tikslų, šioje strategijoje nurodytas siekis mažinti poveikį klimato kaitai, ozono sluoksnio kitimui, rūgštėjimo ir eutrofikacijos procesui. Pabrėžtina, kad strategija yra galiojanti, bet joje numatytos priemonės iki 2015 m., todėl čia detaliau neanalizuojamos.

12. Kaip nurodoma **2014–2020 metų nacionalinės pažangos programoje**, patvirtintoje Vyriausybės 2012 m. lapkričio 28 d. nutarimu Nr. 1482 „Dėl 2014–2020 metų nacionalinės pažangos programos patvirtinimo“ (toliau – 2014–2020 metų nacionalinė pažangos programa), vienas iš svarbiausių oro taršą sukeliančių šaltinių šalyje yra spūstys, todėl programoje nustatytas uždavinys – plėtoti modernią transporto infrastruktūrą ir darnų judumą, modernizuojant miesto

(ypač viešojo transporto), sausumos, jūrų ir oro transporto infrastruktūrą. Kitas reikšmingas taršos šaltinis yra namų ūkio sektoriaus šilumos gamybos įrenginiai ir jų priežiūra, naudojamos kuro rūšys. Šioje programoje taip pat nurodoma, kad turi būti siekiama mažinti oro taršą užtikrinant darnų energijos išteklių naudojimą ir tobulinant oro kokybės valdymo sistemas (žr. 4 lentelę).

4 lentelė. 2014–2020 metų nacionalinėje pažangos programoje išvardinti su oro taršos mažinimu susiję tikslai, uždaviniai ir priemonės, vertinimo kriterijai ir jų reikšmės

Tikslai (ilgalaikiai, trumpalaikiai)	Uždaviniai	Priemonės	Vertinimo kriterijai	Siekiama kriterijaus reikšmė
Sukurti tvarią ir efektyvią ekonominę infrastruktūrą	Plėtoti modernią transporto infrastruktūrą ir darnų judumą	plėtoti ir modernizuoti miestų gatvių tinklą ir mažinti grūsčių	Kasmetinis keleivių vežimas visų rūšių transportu	430 mln. keleivių
		diegti ir plėtoti aplinkosaugos priemonės, mažinti anglies dioksido (CO <sub>2</sub> ) kiekį	Kasmetinis krovininių vežimas visų rūšių transportu	140 mln. tonų
		plėtoti pėsčiųjų ir dviračių transporto infrastruktūrą	Žuvusiųjų keliuose skaičius	150 skaičius per metus
	Plėtoti energetikos infrastruktūrą	plėtoti ir atnaujinti (modernizuoti) šilumos perdavimo tinklus	Herfindahl'o ir Hirschmano energijos importo indeksas Lietuvos elektros energijos rinkoje	2 800
			Herfindahl'o ir Hirschmano energijos importo indeksas Lietuvos gamtinių dujų rinkoje	5 000
Skatinti darnų išteklių naudojimą, užtikrinti ekosistemų stabilumą	Tausoti gamtos išteklius, išsaugoti biologinę įvairovę ir kraštovaizdį	aplinkos kokybės, teritorijų planavimo ir urbanistinės plėtros valdymo, monitoringo, vertinimo ir kontrolės sistemos stiprinimas	Geros būklės paviršinių vandens telkinių dalis	60 proc.
			Lietuvos miškingumas (miško žemės ploto santykis su Lietuvos Respublikos teritorijos plotu)	34,2 proc.
			Lietuvoje aptinkamų Europos Bendrijos svarbos buveinių tipų, kurių palanki apsaugos būklė, dalis	30 proc.
	Užtikrinti darnų energijos išteklių naudojimą	skatinti atsinaujinančiųjų energijos išteklių gamybą ir naudojimą;	Atsinaujinančiųjų išteklių energijos dalis galutiniame energijos balanse	23 (2020 m.) proc.
		remti energijos vartojimo efektyvumą gyvenamųjų namų ir viešųjų pastatų sektoriuose;	Galutinės energijos kiekio suvartojimas	4,28 mln. tne
		kurti ir diegti modernias energiją ir kitus gamtos išteklius tausojančias technologijas ir procesų valdymo sistemas;	Energijos suvartojimo intensyvumas	230 (2020 m.) kg naftos ekvivalento 1 000 eurų
		didinti energijos išteklių naudojimo efektyvumą energijos gamybos ir naudojimo srityse;		
		plėtoti elektra ir kitais alternatyviais degalais varomų transporto priemonių naudojimą ir skatinti		



		intermodalumą.		
	Tobulinti vandentvarkos, atliekų ir oro kokybės valdymo sistemas	paviršinių (lietaus) nuotekų tvarkymo ir gatvių valymo sistemų plėtra ir renovacija	Vandens tiekimo paslaugų prieinamumas	89 proc.
		vandentvarkos, atliekų ir aplinkos oro kokybės valdymo tobulinimas	Nuotekų tvarkymo paslaugų prieinamumas	85 proc.
			Sąvartynuose šalinamų komunalinių atliekų dalis	35 proc.
			Gamybos atliekų kiekis BVP vienetai	108 tonos / mln. eurų
Užtikrinti tolygią ir tvarią regionų plėtrą (horizontalus)	Modernizuoti bazinę, vietos bendruomenėms svarbią infrastruktūrą, diegti aplinkos gerinimo ir aplinkos apsaugos priemones	didinti energijos gamybos ir vartojimo efektyvumą savivaldybių valdomoje viešojoje infrastruktūroje  gerinti aplinkos kokybę (mažinti aplinkos taršą, išvalyti ir tvarkyti užterštas teritorijas ir vykdyti taršos prevenciją)		
Užtikrinti sveikatai palankią aplinką (horizontalus)	Kurti sveikatai palankią gyvenamąją, darbo ir mokymosi aplinką	įgyvendinti priemones, užtikrinančias vandens, oro ir dirvožemio kokybę, mažinančias triukšmo ir kitų aplinkos veiksnių neigiamą įtaką gyventojams		

(šaltinis: 2014–2020 metų nacionalinės pažangos programa)

**13. 2021–2030 metų nacionaliniame pažangos plane,** patvirtintame Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2020 m. rugsėjo 9 d. nutarimu Nr. 998 „Dėl 2021–2030 metų nacionalinio pažangos plano patvirtinimo“ (toliau – Nacionalinis pažangos planas), nustatytas 6-asis strateginis tikslas – užtikrinti gerą aplinkos kokybę ir gamtos išteklių naudojimo darną, saugoti biologinę įvairovę, švelninti Lietuvos poveikį klimato kaitai ir didinti atsparumą jos poveikiui. Siekiant šio strateginio tikslo, numatoma įgyvendinti pažangos uždavinius, prisidėsiančius ir prie oro taršos mažinimo: didinti energijos iš atsinaujinančiųjų energijos išteklių dalį ir alternatyviųjų degalų vartojimą transporto sektoriuje, skatinti darnų įvairiarūšį judumą ir mažinti transporto sukeltą aplinkos taršą (6.1 uždavinys); plėtoti tvarų ir bioekonomikos principais paremtą ūkininkavimą visose žemės ūkio šakose (6.2 uždavinys); užtikrinti Lietuvos elektros energijos rinkos ir elektros energetikos sistemos adekvatumą, didinti vidaus energijos gamybos ir bendrojo galutinio energijos vartojimo atsinaujinančiųjų energijos išteklių dalį bei diegti taršos mažinimo priemones energetikos sektoriuje (6.3 uždavinys); didinti viešųjų centrinės valdžios, individualių gyvenamųjų pastatų ir įmonių energijos vartojimo efektyvumą ir energijos iš atsinaujinančiųjų išteklių juose naudojimą (6.5 uždavinys); stiprinti neigiamo poveikio aplinkai prevenciją, aplinkos monitoringą ir aplinkos apsaugos kontrolę (6.11 uždavinys). Oro taršos mažinimo ir kokybės gerinimo požiūriu aktualūs keletas bendrųjų poveikio rodiklių: 1) išmetamo į aplinkos orą teršalų kiekio pokytis, palyginti su 2005 m.: SO<sub>2</sub> –59 proc. (2025 m.), –60 proc. (2030 m.); NO<sub>x</sub> –49,5 proc. (2025 m.), –51 proc. (2030 m.); NMLOJ –39,5 proc. (2025 m.), –47 proc. (2030 m.); NH<sub>3</sub> –10 proc. (2025 m., 2030 m.); KD<sub>2,5</sub> –41 proc. (2025 m.), –45 (2030 m.); 2) miestų, kuriuose metinė kietųjų dalelių KD<sub>10</sub> koncentracija neviršija PSO rekomenduojamo lygio, dalis – 11,1 proc. (2020 m.), 30 proc. (2025 m.), 40 proc. (2030 m.); 3) priešlaikinės mirtys, priskiriamos ilgalaikiam kietųjų dalelių KD<sub>2,5</sub> poveikiui, mirusiųjų skaičius per metus – 196 (2025 m.), 100 (2030 m.). Prie 6-ojo tikslo atskirų uždavinių nustatyti su oro taršos mažinimu susiję poveikio rodikliai atskiriems ūkio sektoriams (žr. 4<sup>1</sup> lentelę). Taip pat aktualus Nacionalinio pažangos plano 1-asis strateginis tikslas – pereiti prie mokslo žiniomis, pažangiosiomis technologijomis, inovacijomis grįsto darnaus ekonomikos vystymosi ir didinti šalies tarptautinį konkurencingumą. Siekiant šio strateginio tikslo numatoma perorientuoti pramonę link klimatui neutralios ekonomikos (1.4 uždavinys). Oro taršos mažinimo

požiūriu šiam uždaviniui nustatyti aktualūs poveikio rodikliai pramonės sektoriuje: dėl išmetamų nemetaninių lakiųjų organinių junginių (NMLOJ) ir SO<sub>2</sub> kiekių (žr. 4<sup>1</sup> lentelę).

4<sup>1</sup> lentelė. Nacionaliniame pažangos plane nustatyti su oro taršos mažinimu susiję uždaviniai, poveikio rodikliai ir jų reikšmės

Uždavinys	Poveikio rodiklis ir jo reikšmė
6.1 uždavinys. Didinti energijos iš atsinaujinančiųjų energijos išteklių dalį ir alternatyviųjų degalų vartojimą transporto sektoriuje, skatinti darnų įvairiarūši judumą ir mažinti transporto sukeltą aplinkos taršą.	6.1.2. Transporto sektoriuje išmetamo NO <sub>x</sub> kiekio pokytis, palyginti su 2005 m. išmestu kiekiu: –49,5 proc. (2025 m.); –51 proc. (2030 m.)
6.2 uždavinys. Plėtoti tvarų ir bioekonomikos principais paremtą ūkininkavimą visose žemės ūkio šakose.	6.2.2. Dėl žemės ūkio veiklos išmetamo NH <sub>3</sub> kiekio pokytis, palyginti su 2005 m. išmestu kiekiu: –10 proc. (2025 m., 2030 m.)
6.3 uždavinys. Užtikrinti Lietuvos elektros energijos rinkos ir elektros energetikos sistemos adekvatumą, didinti vidaus energijos gamybos ir bendrojo galutinio energijos vartojimo atsinaujinančiųjų energijos išteklių dalį bei diegti taršos mažinimo priemones energetikos sektoriuje.	6.3.1. Energetikos sektoriuje išmetamo SO <sub>2</sub> kiekio pokytis, palyginti su 2005 m. išmestu kiekiu: –59 proc. (2025 m.); –60 proc. (2030 m.)
	6.3.2. Energetikos sektoriuje išmetamo NMLOJ kiekio pokytis, palyginti su 2005 m. išmestu kiekiu: –39,5 proc. (2025 m.); –47 proc. (2030 m.)
6.5 uždavinys. Didinti viešųjų centrinės valdžios, individualių gyvenamųjų pastatų ir įmonių energijos vartojimo efektyvumą ir energijos iš atsinaujinančiųjų išteklių juose naudojimą.	6.5.2. Namų ūkių išmetamo KD <sub>2,5</sub> kiekio pokytis, palyginti su 2005 m. išmestu kiekiu: –43 proc. (2025 m.); –45 proc. (2030 m.)
1.4 uždavinys. Perorientuoti pramonę link klimatui neutralios ekonomikos.	1.4.5. Pramonės sektoriuje išmetamo nemetaninių lakiųjų organinių junginių (NMLOJ) kiekio pokytis, palyginti su 2005 m. išmestu kiekiu: –39,5 proc. (2025 m.); –47 proc. (2030 m.)
	1.4.6. Pramonės sektoriuje išmetamo SO <sub>2</sub> kiekio pokytis, palyginti su 2005 m. išmestu kiekiu: –59 proc. (2025 m.); –60 proc. (2030 m.)

(šaltinis: Nacionalinis pažangos planas)

Siekiant įgyvendinti Nacionaliniame pažangos plane nustatytus pažangos uždavinius rengiamos nacionalinės plėtros programos, kuriose nustatomos valstybės mastu įgyvendinamos pažangos priemonės. Viena plėtros programa rengiama vienai valstybės veiklos sričiai:

**13.1. 2021–2030 metų plėtros programos valdytojos Lietuvos Respublikos energetikos ministerijos energetikos plėtros programa**, patvirtinta Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2021 m. gruodžio 8 d. nutarimu Nr. 1064 „Dėl 2021–2030 metų plėtros programos valdytojos Lietuvos Respublikos energetikos ministerijos energetikos plėtros programos patvirtinimo“ (toliau – 2021–2030 m. energetikos plėtros programa), siekiama įgyvendinti priemones, padėsiančias ne tik didinti bendrojo galutinio energijos vartojimo atsinaujinančiųjų energijos išteklių dalį bei diegti taršos mažinimo priemones energetikos sektoriuje, bet ir didinti viešųjų pastatų energijos vartojimo efektyvumą ir energijos iš atsinaujinančiųjų išteklių juose naudojimą, energetinį efektyvumą įmonėse (žr. 4<sup>2</sup> lentelę).

4<sup>2</sup> lentelė. 2021–2030 m. energetikos plėtros programoje išvardinti su oro taršos mažinimu susiję uždaviniai, priemonės, jų rezultato rodiklio reikšmės

NPP uždaviniai	NPP uždavinio rodikliai ir (ar) tikslo rodikliai	Pažangos priemonė	Pažangos priemonės rezultato rodiklio reikšmės
6.3. Užtikrinti Lietuvos elektros energijos rinkos ir elektros energetikos sistemos adekvatumą, didinti	6.3.1. Energetikos sektoriuje išmetamo SO <sub>2</sub> kiekio pokytis, palyginti su 2005 m. išmestu kiekiu, procentai: 2019 m. –58,1, 2025 m. –59, 2030 m. –60;	Didinti AEI dalį, užtikrinant atsinaujinančiųjų išteklių integraciją į elektros tinklus (03-001-06-03-02).	AEI dalis, palyginti su šalies bendrojo galutinio elektros energijos suvartojimu, procentai: 18,79 – 2019 m.; 50 – 2030 m.

vida energijos gamybos ir bendrojo galutinio energijos vartojimo AEI dalį bei diegti taršos mažinimo priemonės energetikos sektoriuje.	<p>6.3.2. Energetikos sektoriuje išmetamo nemetaninių lakiųjų organinių junginių (NMLOJ) kiekio pokytis, palyginti su 2005 m. išmestu kiekiu, procentai: 2019 m. –8,7, 2025 m. –39,5, 2030 m. –47;</p> <p>6.3.3. Elektros energijos iš AEI dalis, palyginti su šalies bendruoju galutiniu elektros energijos suvartojimu, procentai: 2019 m. – 18,79, 2025 m. – 38, 2030 m. – 50;</p> <p>6.3.4. AEI dalis nuo galutinio energijos suvartojimo šildymui ir aušinimui, procentai: 2019 m. – 47,38, 2025 m. – 55, 2030 m. – 67;</p> <p>6.3.6. Iš AEI pasigaminatą elektros energiją savo reikmėms vartojančių asmenų skaičius, vienetai: 2019 m. – 3 395, 2025 m. – 40 000, 2030 m. – 500 000.</p>	<p>Įrengti 200 MW elektros energijos kaupimo įrenginių sistemą (03-001-06-03-01).</p> <p>Įgyvendinti degalų iš AEI gamybos priemonės ir plėtoti jų panaudojimo infrastruktūrą transporto sektoriuje (03-001-06-03-03).</p> <p>Įgyvendinti centralizuoto šilumos, karšto vandens ir vėsumos tiekimo sistemų energijos vartojimo efektyvumą didinančias priemones (03-001-06-03-04).</p> <p>Įgyvendinti energijos vartojimo efektyvumą didinančias priemones viešuosiuose centrinių valdžios pastatuose, individualiuose gyvenamuosiuose namuose ir įmonėse (03-001-06-05-01).</p> <p>Sukurti tinkamas sąlygas mažas pajamas gaunantiems ir energijos nepriteklių patiriantiems gyventojams pasinaudoti valstybės paskatų ir paramos sistema atsinaujinančios energetikos ir energijos vartojimo efektyvumo skatinimo srityje, taip pat valstybės parama, skirta techninėms galimybėms pasirinkti alternatyvius (pigius) energijos išteklius užtikrinti (03-001-02-04-01).</p>	<p>Įrengtų naujų elektros energijos kaupimo įrenginių galia, MW: 0 – 2020 m.; 200 – 2030 m.</p> <p>AEI dalis, palyginti su bendruoju galutiniu kelių ir geležinkelių transporto energijos suvartojimu, procentai: 4,04 – 2019 m.; 2030 m. – 15.</p> <p>Metinis pirminės energijos suvartojimo kiekis, MWh per metus: 2 266 600 – 2019 m.; 2 242 002 – 2029 m.</p> <p>Metinis pirminės energijos suvartojimas, MWh per metus: 3 395 635 – 2019 m.; 1 280 204 – 2029 m.</p> <p>Energetinį skurdą patiriantys namų ūkiai, pasinaudoję valstybės paskatų ir paramos sistema atsinaujinančios energetikos ir energijos vartojimo efektyvumo skatinimo srityje, vienetai: 0 – 2021 m.; 200 000 – 2030 m.</p> <p>Vartotojų namų ūkių, patiriančių energetinį skurdą ir prijungtų prie vietinių suskystintų naftos dujų tinklų ar naudojančių suskystintų naftos dujų balionus, skaičius, vienetai: 12 000 – 2020 m.; 5 950 – 2030 m.</p>
6.5. Didinti viešųjų centrinių valdžios, individualių gyvenamųjų pastatų ir įmonių energijos vartojimo efektyvumą ir energijos iš atsinaujinančiųjų išteklių juose naudojimą.	<p>6.5.1. Sutaupyta viešųjų centrinių valdžios, individualių gyvenamųjų pastatų ir įmonių ūkyje energijos suminis kiekis, GWh: 2020 m. – 0, 2025 m. – 3 936, 2030 m. – 10 500;</p> <p>6.5.2. Namų ūkių išmetamo <math>KD_{2,5}</math> kiekio pokytis, palyginti su 2005 m. išmestu kiekiu, procentai: 2019 m. –41,7, 2025 m. –43, 2030 m. – 45.</p>	<p>Įgyvendinti energijos vartojimo efektyvumą didinančias priemones viešuosiuose centrinių valdžios pastatuose, individualiuose gyvenamuosiuose namuose ir įmonėse (03-001-06-05-01).</p>	<p>Metinis pirminės energijos suvartojimas, MWh per metus: 3 395 635 – 2019 m.; 1 280 204 – 2029 m.</p>

(šaltinis: 2021–2030 m. energetikos plėtros programa)

**13.2. 2022–2030 m. plėtros programos valdytojos Lietuvos Respublikos sveikatos apsaugos ministerijos sveikatos išsaugojimo ir stiprinimo plėtros programa**, patvirtinta Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2022 m. sausio 26 d. nutarimu Nr. 66 „Dėl 2022–2030 m. plėtros programos valdytojos Lietuvos Respublikos sveikatos apsaugos ministerijos sveikatos

išsaugojimo ir stiprinimo plėtros programos patvirtinimo“ (toliau – 2022–2030 metų sveikatos išsaugojimo ir stiprinimo plėtros programa), siekiama įgyvendinti sveikatos tausojimą ir stiprinimą skatinančias priemones, keičiant žmonių gyvenimo būdą, rizikingą elgseną, ugdant atsakingą požiūrį į sveikatą, užtikrinant būtinųjų visuomenės sveikatos paslaugų prieinamumą tikslinėms grupėms, mažinant sveikatos netolygumus tarp regionų, taip sudarant prielaidas tvaresnei visuomenės sveikatos sistemai, gebančiai lanksčiai reaguoti į atsirandančius demografinius, socialinius, ekonominius pokyčius ar grėsmes sveikatai. Įgyvendinamos pažangos priemonės sudarys prielaidas pailginti vidutinę ir sveiko gyvenimo trukmę, sumažinti prevencinėmis priemonėmis išvengiamą mirtingumą, sumažins naštą, tenkančią visai sveikatos priežiūros sistemai (žr. 4<sup>3</sup> lentelę).

4<sup>3</sup> lentelė. 2022–2030 metų sveikatos išsaugojimo ir stiprinimo plėtros programoje išvardinti su oro taršos mažinimu susiję uždaviniai, priemonės, jų rezultato rodiklio reikšmės

NPP uždaviniai	NPP uždavinio rodikliai ir (ar) tikslo rodikliai	Pažangos priemonė	Pažangos priemonės rezultato rodiklio reikšmės
2.10. Skatinti sveikatos išsaugojimo ir stiprinimo veiklas ir stiprinti psichologinį (emocinį) visuomenės atsparumą.	2.10.1. Prevencinėmis priemonėmis išvengiamas mirtingumas, mirusiųjų skaičius 100 tūkst. gyventojų: 2018 m. – 293; 2025 m. – 220; 2030 m. – 160.	Gerinti grėsmių bei rizikos sveikatai veiksmų valdymą (11-001-02-10-01).	Potencialiai prarastų gyvenimo metų skaičius 100 tūkst. 0–69 metų amžiaus gyventojų: 8 024 – 2019 m.; 5 524 – 2030 m.  Asmenų, pakeitusių gyvensenos įpročius dėl sveikatos, skaičiuojant 1 000 gyventojų, skaičius: 302 – 2018 m.; 470 – 2030 m.

(šaltinis: 2022–2030 metų sveikatos išsaugojimo ir stiprinimo plėtros programa)

**13.3. 2022–2030 metų plėtros programos valdytojos Lietuvos Respublikos žemės ūkio ministerijos žemės ir maisto ūkio, kaimo plėtros bei žuvininkystės plėtros programa,** patvirtinta Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2022 m. vasario 23 d. nutarimu Nr. 148 „Dėl 2022–2030 metų plėtros programos valdytojos Lietuvos Respublikos žemės ūkio ministerijos žemės ir maisto ūkio, kaimo plėtros bei žuvininkystės plėtros programos patvirtinimo“ (toliau – 2022–2030 metų žemės ir maisto ūkio, kaimo plėtros bei žuvininkystės plėtros programa), siekiama įgyvendinti priemones, padėsiančias ne tik pritaikyti aplinkos, klimato kaitos ir kitus valdymo įsipareigojimus bei inovatyvias, tausias technologijas žemės ūkio ir miškininkystės veikloje, bet taip pat nustatyti ir įdiegti į gamybą tvarios žemės ūkio gamybos ir perdirbimo principus, didinti produkcijos pridėtinę vertę remiant ekologišką, sveikatai palankią ir kokybišką maisto produktų gamybą bei vartojimą (žr. 4<sup>4</sup> lentelę).

4<sup>4</sup> lentelė. 2022–2030 metų žemės ir maisto ūkio, kaimo plėtros bei žuvininkystės plėtros programoje išvardinti su oro taršos mažinimu susiję uždaviniai, priemonės, jų rezultato rodiklio reikšmės

NPP uždaviniai	NPP uždavinio rodikliai ir (ar) tikslo rodikliai	Pažangos priemonė	Pažangos priemonės rezultato rodiklio reikšmės
6.2. Plėtoti tvarų ir bioekonomikos principais paremtą ūkininkavimą visose žemės ūkio šakose.	6.2.2. Dėl žemės ūkio veiklos išmetamo NH <sub>3</sub> kiekio pokytis, palyginti su 2005 m. išmestu kiekiu: 2019 m. –4,8 proc.; 2025 m. –10 proc.; 2030 m. –10 proc.  6.2.6. Sutaupyta žemės ūkio sektoriuje energijos kiekis: 2020 m. – 0 GWh; 2025 m. – 272,8 GWh; 2030 m. – 545,6 GWh.  6.2.7. Naudojamų ekologinio žemės ūkio naudmenų dalis nuo žemės ūkio produkcijos gamintojų	Pritaikyti aplinkos, klimato kaitos ir kitus valdymo įsipareigojimus bei inovatyvias, tausias technologijas žemės ūkio ir miškininkystės veikloje (15-001-06-02-01)	Žemės ūkio naudmenų, dėl kurių prisiimti remiami įsipareigojimai mažinti išmetamo amoniako kiekį, dalis nuo visų naudojamų žemės ūkio naudmenų: 3,6 proc. – 2021 m.; 8 proc. – 2030 m.  Beakcizio kuro normų kiekio mažinimas, palyginti su 2021 m. sunaudojamu (300 mln. l): 0 proc. – 2021 m.; 20 proc. – 2030 m.  Mineralinių trąšų naudojimo pokytis (sumažėjimas), palyginti su 2021 m.: 0 proc. – 2021 m.; 15 proc. – 2030 m.

	naudojamų žemės ūkio naudmenų: 2019 m. – 8,1 proc.; 2025 m. – 12 proc.; 2030 m. – 16,2 proc.		
--	--	--	--

(šaltinis: 2022–2030 metų žemės ir maisto ūkio, kaimo plėtros bei žuvininkystės plėtros programa)

**13.4. 2022–2030 metų plėtros programos valdytojos Lietuvos Respublikos susisiekimo ministerijos susisiekimo plėtros programa**, patvirtinta Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2022 m. kovo 16 d. nutarimu Nr. 245 „Dėl 2022–2030 metų plėtros programos valdytojos Lietuvos Respublikos susisiekimo ministerijos susisiekimo plėtros programos patvirtinimo“ (toliau – 2022–2030 metų susisiekimo plėtros programa), siekiama įgyvendinti priemonės, padėsiančias gerinti transporto junglumą šalies viduje ir su kitomis šalimis, gerinti skaitmeninį junglumą ir didinti susisiekimo infrastruktūros panaudojimo efektyvumą bei sektoriaus kuriamą vertę, taip pat didinti energijos iš atsinaujinančiųjų energijos išteklių dalį ir alternatyviųjų degalų vartojimą transporto sektoriuje, skatinti darnų įvairiarūšį judumą ir mažinti transporto sukeltą aplinkos taršą (žr. 4<sup>5</sup> lentelę).

4<sup>5</sup> lentelė. 2022–2030 metų susisiekimo plėtros programoje išvardinti su oro taršos mažinimu susiję uždaviniai, priemonės, jų rezultato rodiklio reikšmės

NPP uždaviniai	NPP uždavinio rodikliai ir (ar) tikslo rodikliai	Pažangos priemonė	Pažangos priemonės rezultato rodiklio reikšmės
5.3. Gerinti transporto junglumą šalies viduje, su ES valstybėmis narėmis ir trečiosiomis šalimis, užtikrinti eismo saugumą.	5.3.2. Nutiesta europinės geležinkelio vėžės (pietų ir šiaurės kryptimi su Vilniaus jungtimi) dalis: 2019 m. – 22,6 proc., 2025 m. – 78,6 proc., 2030 m. – 100 proc.	Gerinti susisiekimą geležinkelių transportu (10-001-05-03-02)	Numatomas išmetamas šiltnamio efektą sukeliančių dujų kiekis, tonos CO <sub>2</sub> ekvivalento per metus: 27 707 – 2020 m.; 0 – 2029 m.
	5.3.3. Elektrifikuotų geležinkelių dalis, palyginti su bendruoju geležinkelių ilgiu (2020 m. – 8 proc., 2025 m. – 25 proc., 2030 m. – 35 proc.).	Gerinti susisiekimą kelių transportu (10-001-05-03-01)	Dėl patobulintos kelių infrastruktūros sutaupytas laikas, keleivių dienų skaičius per metus: 0 – 2021 m.; 119 104 – 2029 m.
	5.3.5. Valstybinės reikšmės (krašto) kelių, kurių suminio kelio dangos būklės indekso (DBI) reikšmė viršija leistinas ribas, dalies sumažėjimas: 2018 m. – 41 proc., 2025 m. – 30 proc., 2030 m. – 17 proc.		Krašto kelių dalis, atitinkanti suminio kelio dangos būklės indekso (DBI) siektiną reikšmę, proc.: 60,31 – 2020 m.; 83 – 2030 m.
5.4. Gerinti skaitmeninį junglumą ir didinti susisiekimo infrastruktūros panaudojimo efektyvumą bei sektoriaus kuriamą vertę	5.4.1. Keleivių vežimas visų rūšių viešuoju transportu: 2020 m. – 381,5 mln. keleivių, 2025 m. – 405 mln. keleivių, 2030 m. – 420 mln. keleivių.	Didinti susisiekimo sistemos kuriamą vertę ir infrastruktūros panaudojimo efektyvumą (10-001-05-04-01)	Krovinių vežimo įvairiarūšėmis jungtimis apimtis per metus: 4 802,25 tonos – 2020 m.; 299 225 tonos – 2029 m.
	5.4.2. Krovinių vežimas visų rūšių transportu: 2020 m. – 169 mln. tonų, 2025 m. – 165 mln. tonų, 2030 m. – 170 mln. tonų.		Krovinių vežimo kombinuotuoju transportu dalis: 0,04 proc. – 2021 m.; 5 proc. – 2030 m.

6.1. Didinti energijos iš atsinaujinančiųjų energijos išteklių dalį ir alternatyviųjų degalų vartojimą transporto sektoriuje, skatinti darnų įvairiarūši judumą ir mažinti transporto sukeltą aplinkos taršą.	6. Žaliųjų viešųjų pirkimų vertės dalis nuo visų viešųjų pirkimų vertės: 2020 m. – 5 proc., 2025 m. – 100 proc., 2030 m. – 100 proc.	Skatinti alternatyviųjų degalų naudojimą transporto sektoriuje (10-001-06-01-01)	Elektromobilių ir kitų nulinės taršos lengvųjų automobilių dalis lengvųjų automobilių parke: 0,3 proc. – 2020 m.; 20 proc. – 2030 m.
	6.1.2. Transporto sektoriuje išmetamo NO <sub>x</sub> kiekio pokytis, palyginti su 2005 m. išmestu kiekiu: 2019 m. –11,4 proc., 2025 m. –49,5 proc., 2030 m. –51 proc.	Skatinti darnų judumą (10-001-06-01-02)	Geležinkelio krovinių, vežamų naudojant elektrinę trauką, dalis: 0 proc. – 2020 m.; 70 proc. – 2030 m.
	6.1.3. Atsinaujinančiųjų energijos išteklių dalis, palyginti su bendruoju energijos suvartojimu transporto sektoriuje: 2019 m. – 4,04 proc., 2025 m. – 11 proc., 2030 m. – 15 proc.	Skatinti darnų judumą miestuose (10-002-06-01-03 (RE))	Geležinkeliais vežamų keleivių skaičius, mln. keleivių: 3,3 – 2020 m.; 10,7 – 2030 m.
	6.1.4. Sutaupyta transporto sektoriuje energijos kiekis: 2020 m. – 0 GWh, 2025 m. – 8 183,7 GWh, 2030 m. – 10 911,6 GWh.		Dviračiams skirtos infrastruktūros naudotojų skaičius per metus: 0 – 2021 m.; 23 788 – 2029 m.
	6.1.5. Kelionių dviračiais ir kitomis bemotorėmis transporto priemonėmis dalis bendrojoje kelionių struktūroje: 2017 m. – 5,7 proc., 2025 m. – 9 proc., 2030 m. – 12,3 proc.		Transporto sektoriuje išmetamo šiltnamio efektą sukeliančių dujų (ŠESD) kiekio pokytis, palyginti su 2005 m. išmestu kiekiu: 36,2 proc. – (2016–2018 m.); –14 proc. – 2030 m.
	6.1.6. Kelionių traukiniais dalis bendrojoje kelionių struktūroje: 2019 m. – 1,2 proc., 2025 m. – 1,6 proc., 2030 m. – 1,9 proc.		
	6.1.7. Geležinkelių ir vidaus vandenų transporto dalis, palyginti su visu krovinių transportu: 2020 m. – 32 proc., 2025 m. – 42 proc., 2030 m. – 45 proc.		

(šaltinis: 2022–2030 metų susisiekimo plėtros programa)

**13.5. 2022–2030 metų plėtros programos valdytojos Lietuvos Respublikos ekonomikos ir inovacijų ministerijos ekonomikos transformacijos ir konkurencingumo plėtros programa,** patvirtinta Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2022 m. kovo 16 d. nutarimu Nr. 247 „Dėl 2022–2030 metų plėtros programos valdytojos Lietuvos Respublikos ekonomikos ir inovacijų ministerijos ekonomikos transformacijos ir konkurencingumo plėtros programos patvirtinimo“ (toliau – 2022–2030 metų ekonomikos transformacijos ir konkurencingumo plėtros programa) siekiama įgyvendinti priemones, skatinančias įmones skaitmenizuotis, pereiti prie klimatui neutralios ekonomikos, taip pat priemones, padėsiančias įgyvendinti misijomis grįstas mokslo ir inovacijų programas, sukurti nuoseklią inovacinės veiklos skatinimo sistemą ir kt. (žr. 4<sup>6</sup> lentelę).

4<sup>6</sup> lentelė. 2022–2030 metų ekonomikos transformacijos ir konkurencingumo plėtros programoje išvardinti su oro taršos mažinimu susiję uždaviniai, priemonės, jų rezultato rodiklio reikšmės

NPP uždaviniai	NPP uždavinio rodikliai ir (ar) tikslo rodikliai	Požangos priemonė	Požangos priemonės rezultato rodiklio reikšmės
1.4. Perorientuoti pramonę link klimatui neutralios	1.4.4. Sutaupyta energijos kiekis pramonės sektoriuje, GWh: 2025 m. – 4 091,85; 2030 m. – 5 455,8.	Skatinti įmones pereiti link neutralios	Įmonės, diegusios aplinkosaugos inovacijas: 33,7 proc. – 2014 m.; 64 proc. – 2030 m.



ekonomikos.	<p>1.4.5. Pramonės sektoriuje išmetamo nemetaninių lakiųjų organinių junginių (NMLOJ) kiekio pokytis, palyginti su 2005 m. išmestu kiekiu: 2025 m. –39,5 proc., 2030 m. –47 proc.</p> <p>1.4.6. Pramonės sektoriuje išmetamo SO<sub>2</sub> kiekio pokytis, palyginti su 2005 m. išmestu kiekiu: 2025 m. –59 proc., 2030 m. –60 proc.</p>	klimatui ekonomikos (05-001-01-04-02).	<p>Metinės pirminės energijos sąnaudos (iš kurių būstai, viešieji pastatai, įmonės, kita), MWh per metus: 1 832 985 – 2021 m.; 1 429 728 – 2029 m.</p> <p>Visas pagamintas atsinaujinančios energijos kiekis (iš kurio: elektros, šiluminės energijos kiekis), MWh: 0 – 2021 m.; 197 100 – 2029 m.</p>
-------------	---	---	--

(šaltinis: 2022–2030 metų ekonomikos transformacijos ir konkurencingumo plėtros programa)

**13.6. 2022–2030 metų plėtros programos valdytojos Lietuvos Respublikos aplinkos ministerijos aplinkos apsaugos ir klimato kaitos valdymo plėtros programa**, patvirtinta Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2022 m. kovo 30 d. nutarimu Nr. 318 „Dėl 2022–2030 metų plėtros programos valdytojos Lietuvos Respublikos aplinkos ministerijos aplinkos apsaugos ir klimato kaitos valdymo plėtros patvirtinimo“ (toliau – 2022–2030 metų aplinkos apsaugos ir klimato kaitos valdymo plėtros programa) siekiama įgyvendinti priemonės, padėsiančias užtikrinti gerą aplinkos kokybę ir gamtos išteklių naudojimo darną, saugoti ir atkurti biologinę įvairovę, švelninti Lietuvos poveikį klimato kaitai ir didinti atsparumą šiam poveikiui, mažinti susidarantių atliekų kiekį ir efektyviai jas tvarkyti, stiprinti neigiamo poveikio aplinkai prevenciją, aplinkos monitoringą ir aplinkos apsaugos kontrolę. 2022–2030 metų aplinkos apsaugos ir klimato kaitos valdymo plėtros programoje išvardinti su oro taršos mažinimu susiję uždaviniai ir priemonės (žr. 4<sup>7</sup> lentelę).

4<sup>7</sup> lentelė. 2022–2030 metų aplinkos apsaugos ir klimato kaitos valdymo plėtros programoje išvardinti su oro taršos mažinimu susiję uždaviniai, priemonės, jų rezultato rodiklio reikšmės

NPP uždaviniai	NPP uždavinio rodikliai ir (ar) tikslo rodikliai	Pažangos priemonė	Pažangos priemonės rezultato rodiklio reikšmės
6.4. Švelninti poveikį klimato kaitai, įskaitant gyvenamųjų ir savivaldybių viešųjų pastatų energijos vartojimo efektyvumo didinimą ir energijos iš atsinaujinančiųjų išteklių naudojimo skatinimą.	<p>6.7. Išmetamo į aplinkos orą teršalų kiekio (smulkiųjų kietųjų dalelių (KD<sub>2,5</sub>)) pokytis, palyginti su 2005 m., procentais (2019 m. – 37, 2025 m. –41, 2030 m. –45).</p> <p>6.4.1. Sutaupyta daugiabučių namų ir savivaldybių viešųjų pastatų ūkyje energijos suminis kiekis, GWh (2020 m. – 0, 2025 m. – 584, 2030 m. – 5336).</p>	Skatinti pastatų renovaciją (02-001-06-04-01).	<p>Metinis pirminės energijos suvartojimo kiekis (iš kurio: būstai, viešieji pastatai, įmonės, kita), MWh per metus: 1 615 607 – 2021 m.; 969 364 – 2029 m.</p> <p>Pirminės energijos suvartojimo suminis sumažėjimas renovuotuose savivaldybių viešuosiuose pastatuose, MWh: 0 – 2021 m.; 110 000 – 2027 m.).</p>
		Didinti klimato kaitos politikos veiksmingumą (02-001-06-04-02).	Suminis ŠESD sumažinimo efektas, tūkst. tonų: 0 – 2021 m.; 1 745 – 2030 m.

6.11. Stiprinti neigiamo poveikio aplinkai prevenciją, aplinkos monitoringą ir aplinkos apsaugos kontrolę.	6.3. Išmetamo į aplinkos orą teršalų (sieros dioksido (SO <sub>2</sub> )) kiekio pokytis, palyginti su 2005 m., procentais (2019 m. –57,7; 2025 m. –59; 2030 m. –60).	Stiprinti neigiamo poveikio aplinkai prevenciją ir valdymą (02-001-06-11-01).	Aplinkosaugos sistemų efektyvumo padidėjimas: 0 – 2021 m.; 30 – 2030 m.
	6.4. Išmetamo į aplinkos orą teršalų (azoto oksidų (NO <sub>x</sub> )) kiekio pokytis, palyginti su 2005 m., procentais (2019 m. –22,3; 2025 m. –49,5; 2030 m. –51).		Pavojingųjų cheminių medžiagų naudojimo mažėjimas, procentais: 0 – 2021 m.; 30 – 2030 m.
	6.5. Išmetamo į aplinkos orą teršalų (nemetaninių lakiųjų organinių junginių (NMLOJ)) kiekio pokytis, palyginti su 2005 m., procentais (2019 m. –20,6; 2025 m. –39,5; 2030 m. –47).		Miestuose oro kokybės tyrimo stočių, kuriose aplinkos oro užterštumo kietosiomis dalelėmis KD <sub>2,5</sub> lygis neviršija Pasaulio sveikatos organizacijos rekomenduojamo metinio užterštumo lygio, dalis, procentais: 67– 2021 m.; 100 – 2030 m.
	6.6. Išmetamo į aplinkos orą teršalų (amoniako (NH <sub>3</sub> )) kiekio pokytis, palyginti su 2005 m., procentais (2019 m. –7; 2025 m. –10; 2030 m. –10).	Stiprinti savivaldybių aplinkos oro monitoringą (02-001-06-11-02 (RE)).	Priešlaikinės mirtys, priskiriamos ilgalaikiam kietųjų dalelių KD <sub>2,5</sub> poveikiui, mirusiųjų skaičius per metus, vienetais: 245 – (2017–2019 m.); 110 – 2030 m.
	6.7. Išmetamo į aplinkos orą teršalų (smulkiųjų kietųjų dalelių (KD <sub>2,5</sub> )) kiekio pokytis, palyginti su 2005 m., procentais (2019 m. –37,1; 2025 m. –41; 2030 m. –45).	Skatinti pastatų renovaciją (02-001-06-04-01).	Metinis pirminės energijos suvartojimo kiekis (iš kurio: būstai, viešieji pastatai, įmonės, kita), MWh per metus: 1 615 607 – 2021 m.; 969 364 – 2029 m.
	6.8. Miestų, kuriuose metinė kietųjų dalelių KD <sub>10</sub> koncentracija neviršija PSO rekomenduojamo lygio, dalis, procentais (2020 m. –11,1; 2025 m. –30; 2030 m. –40).	Didinti klimato kaitos politikos veiksmingumą (02-001-06-04-02).	Pirminės energijos suvartojimo suminis sumažėjimas renovuotuose savivaldybių viešuosiuose pastatuose, MWh: 0 – 2021 m.; 110 000 – 2027 m.
	6.9. Žaliųjų viešųjų pirkimų vertės dalis nuo visų viešųjų pirkimų vertės, procentais (2020 m. –5; 2025 m. –100; 2030 m. –100).		Suminis ŠESD sumažinimo efektas, tūkst. tonų: 0 – 2021 m.; 1 745 – 2030 m.
	6.13. Priešlaikinės mirtys, priskiriamos ilgalaikiam kietųjų dalelių KD <sub>2,5</sub> poveikiui, mirusiųjų skaičius per metus, vienetais (2017–2019 m. –245; 2025 m. –196; 2030 m. –110).		

(šaltinis: 2022–2030 metų aplinkos apsaugos ir klimato kaitos valdymo plėtros programa)

14. Kaip minėta, energetikos sektorius, labiausiai – šilumos ūkis, yra vienas iš pagrindinių sektorių, kurie gali daryti reikšmingą poveikį oro taršos mažinimui ir laikomi esminiais oro taršos sukėlėjais. **Nacionalinės energetinės nepriklausomybės strategijoje**, patvirtintoje Seimo 2012 m. birželio 26 d. nutarimu Nr. XI-2133 „Dėl Nacionalinės energetinės nepriklausomybės strategijos patvirtinimo“ (toliau – Nacionalinė energetinės nepriklausomybės strategija), nurodyta, kad efektyvesnis energijos vartojimas gerina aplinkos oro kokybę; siekiama, kad 2030 m. pirminės ir galutinės energijos intensyvumas būtų 1,5 karto mažesnis nei 2017 m., o 2050 m. – 2,4 karto

mažesnis nei 2017 m.; kad AEI sudarytų 30 proc. šalies bendrojo galutinio energijos suvartojimo 2020 m., 45 proc. – 2030 m., 80 proc. – 2050 m. Siekiant sumažinti neigiamą energetikos sektoriaus poveikį aplinkos orui, numatyta darni energetikos sektoriaus plėtra, AEI naudojimas energijos ir biodegalų gamybai, aktyvus aplinkai palankių technologijų taikymas, saulės energetikos plėtra, skatinamas kompleksinis daugiabučių ir viešųjų pastatų atnaujinimas, mažo energetinio intensyvumo, energijos vartojimo efektyvumą didinančios pramonės šakos. Nacionalinės energetinės nepriklausomybės strategijos tikslams pasiekti ir uždaviniams įgyvendinti numatytos priemonės **Nacionalinės energetinės nepriklausomybės strategijos įgyvendinimo priemonių plane**, patvirtintame Vyriausybės 2018 m. gruodžio 5 d. nutarimu Nr. 1210 „Dėl Nacionalinės energetinės nepriklausomybės strategijos įgyvendinimo priemonių plano patvirtinimo“ (toliau – Nacionalinės energetinės nepriklausomybės strategijos įgyvendinimo priemonių planas) (žr. 5 lentelę).

5 lentelė. Nacionalinės energetinės nepriklausomybės strategijos įgyvendinimo priemonių plane išvardinti su oro taršos mažinimu susiję tikslai, uždaviniai, priemonės, vertinimo kriterijai ir jų reikšmės

Tikslai (ilgalaikiai, trumpalaikiai)	Uždaviniai	Priemonės	Vertinimo kriterijai	Vertinimo kriterijų reikšmės
Didinti Lietuvos bendrojo galutinio energijos vartojimo AEI dalį (30 proc. 2020 m., 32 proc. 2022 m., 45 proc. 2030 m.)	Didinti vietinę elektros energijos gamybos iš AEI dalį, palyginti su galutiniu elektros energijos suvartojimu iki 30 proc. 2020 m., 45 proc. 2030 m. ir 45 proc. 2050 m.	Taikant finansinę paramą skatinti elektros energijos iš AEI gamybą ir vartojimą savo reikmėms namų ūkiuose, įskaitant ir daugiabučius namus, taip pat elektros energiją gaminti geografiškai nuo gaminančio vartotojo elektros energijos vartojimo vietos nutolusioje Lietuvos Respublikos teritorijoje, prioritetą skiriant lokaliai taršos nesukeliantioms technologijoms	Elektros energijos kiekis, elektros energiją gaminančių vartotojų, gavusių paramą, elektrinėse, TWh	0,04 TWh (2020 m.), 0,06 TWh (2022 m.), 1,6 TWh (2030 m.)
		Taikant finansinę paramą skatinti mažų elektrinių, naudojančių AEI, plėtrą.	Elektros energijos iš AEI gamybos kiekis, TWh	0,03 TWh (2030 m.)
	Didinti vietinių ir AEI dalį šilumos gamyboje centralizuoto šilumos tiekimo (toliau – CŠT) sistemose, proc. visos centralizuotai tiekiamos šilumos (70 proc. 2020 m., 74 proc. 2022 m., 90 proc. 2030 m.)	Modernizuoti ir (ar) keisti nusidėvėjusius biokuro katilus kitomis AEI naudojančiomis technologijomis	Pakeistų įrenginių vardinė (nominalioji) šiluminė galia, MW	18 MW (2020 m.), 35 MW (2022 m.), 600 MW (2030 m.)
		Skatinti AEI panaudojimą CŠT šilumos energijai gaminti įvertinant saulės energiją naudojančių technologijų, šilumos	Naujai įrengtų įrenginių (nominali) šiluminė galia, MW	200 MW (2030 m.)

		siurblių ir šilumos saugyklų panaudojimo galimybes CŠT sistemose		
	Skatinti AEI ir efektyvesnių šilumos gamybos įrenginių naudojimą namų ūkiuose	Pakeisti energetiškai neefektyvių namų ūkiuose (būstuose) įrengtus katilus į efektyvesnes technologijas, naudojančias AEI šilumos gamybai, ar prijungti prie CŠT sistemos, atsižvelgiant į poveikį aplinkos oro kokybei	Energijos suvartojimo namų ūkiuose (neprijungtuose prie centralizuotai tiekiamos šilumos tinklų) sumažėjimas, tūkst. tne	5,6 tūkst. tne (2020 m.), 14 tūkst. tne (2022 m.), 14 tūkst. tne (2030 m.)
	Didinti AEI dalį transporto sektoriuje, palyginti su bendruoju energijos suvartojimu transporto sektoriuje, proc. (10 proc. 2020 m., 11 proc. 2022 m., 15 proc. 2030 m.)	Suteikiant finansinę pagalbą skatinti biometano, vartojamo transporte, pagaminto iš žemės ūkio ir kitų nekomunalinių atliekų, gamybą	Suvartotas biometano kiekis, ktne	52,4 ktne (2022 m.)
		Taikant reguliacines priemones dujų tiekėjams, didinti biometano, pagaminto iš žemės ūkio ir kitų nekomunalinių atliekų, vartojimą transporte	Suvartotas biometano kiekis, ktne	0,1 ktne (2022 m.)
Užtikrinti, kad iki 2030 m. pirminės ir galutinės energijos intensyvumas būtų 1,5 karto mažesnis nei 2017 m., o iki 2050 m. – apie 2,4 karto mažesnis nei 2017 m.	Atnaujinti pastatus ir viešąją infrastruktūrą, sutaupant 11,67 TWh energijos kiekį 2020 m., 16,8 TWh – 2022 m., 35 TWh – 2030 m.	Kasmet renovuoti 500 daugiabučių namų	Sutaupyta energijos kiekis, TWh	2,1 TWh (2020 m.), 2,4 TWh (2022 m.), 2,7 TWh (2030 m.)
	Sparčiai plėtoti mažai energijos suvartojančias ir energijos vartojimo efektyvumą didinančias pramonės šakas, diegti ir įsigyti naujausių bei aplinkai palankių technologijų ir įrenginių (energijos sutaupymai dėl efektyviau vartojamos energijos 5,6 TWh 2020 m., 5,8 TWh 2022 m.)	Įgyvendinti vartotojų skatinimo efektyviau vartoti energiją informacinę kampaniją	Sutaupyta energijos kiekis, TWh	2 TWh (2020 m.)
		Įgyvendinti susitarimus su energetikos įmonėmis dėl energijos taupymo	Sutaupyta energijos kiekis, TWh	3 TWh (2020 m.)
	Didinti energijos vartojimo efektyvumą transporto sektoriuje	Formuoti ir skatinti ekologinio vairavimo įpročius	–	–
		Skatinti darnų judumą miestuose		

Palaipsniui pereiti prie alternatyvaus kuro naudojimo	Skatinti elektrinių transporto priemonių, įskaitant elektromobilius, naudojimą transporto sektoriuje, išsaugant esamą elektrinių transporto priemonių tinklą ir jį plėtojant, sukurti elektromobilių įkrovimo prieigų tinklą (elektros energijos, pagamintos iš AEI, vartojimas elektrinėse transporto priemonėse 6,5 ktne – 2020 m. ir 2022 m.)	Skatinti elektromobilių naudojimą	Elektromobilių skaičius, vnt.	2 000 vnt. (2020 m.), 4 600 vnt. (2022 m.), 118 000 vnt. (2030 m.)
		Įgyvendinant geležinkelių pagrindinių transporto koridorių elektrifikavimo projektus, didinti elektros energijos, suvartojamos traukiniuose, vartojimą	Elektrifikuotų geležinkelių linijų ilgis, km	149 km (2020 m.), 500 km (2022 m.), 894 km (2030 m.)
		Sudaryti sąlygas kurti ir plėtoti elektros energiją naudojančių transporto priemonių infrastruktūrą miestuose ir savivaldybėse	Įrengta šalia naujų daugiabučių ir prekybos centrų stotelių skaičius, vnt.	300 vnt. (2020 m.), 900 vnt. (2022 m.), 7 200 vnt. (2030 m.)
		Skatinti uoste prisišvartavusių laivų naudojimosi elektros tiekimo nuo kranto sistemų plėtojimą	Įrengtų elektros kolonėlių krantinėse skaičius, vnt.	5 vnt. (2022 m.), 5 vnt. (2030 m.)
	Didinti alternatyviųjų kuro rūšių panaudojimą transporte, įskaitant savivaldybes	Plėtoti mažai taršų viešąjį transportą	–	–
	Skatinti gamtinių dujų panaudojimą transporto ir laivybos srityse bei viešajame transporte, išnaudojant turimą suskystintųjų gamtinių dujų (toliau – SGD) paskirstymo stoties ir kitos SGD infrastruktūros potencialą	Įrengti suskystintųjų gamtinių dujų degalų papildymo punktus automobilių keliuose	Įrengtų stotelių skaičius, vnt.	1 vnt. (2020 m.), 1 vnt. (2022 m.), 2 vnt. (2030 m.)
		Įrengti viešai prieinamus suslėgtųjų gamtinių dujų degalų papildymo punktus miestų ir priemiesčių aglomeracijose (Vilniuje, Kaune, Klaipėdoje, Šiauliuose, Panevėžyje, Telšiuose, Ukmergėje, Marijampolėje, Elektrėnuose)	Viešąją prieigą turinčių stotelių skaičius, vnt.	9 vnt. (2020 m.), 9 vnt. (2022 m.), 9 vnt. (2030 m.)
		Įrengti viešai prieinamus suslėgtųjų gamtinių dujų degalų papildymo punktus automobilių keliuose TEN-T pagrindiniame tinkle (šalia E85 ir E67 kelių)	Įrengtų stotelių skaičius, vnt.	10 vnt. (2030 m.)

(šaltinis: Nacionalinės energetinės nepriklausomybės strategijos įgyvendinimo priemonių planas)

**15. Nacionalinėje atsinaujinančiųjų energijos išteklių plėtros strategijoje, patvirtintoje Vyriausybės 2010 m. birželio 21 d. nutarimu Nr. 789 „Dėl Nacionalinės atsinaujinančiųjų energijos**

išteklių plėtros strategijos patvirtinimo“ (toliau – Nacionalinė atsinaujinančiųjų energijos išteklių plėtros strategija), nurodyta galimybė mažinti oro taršą sumažinus iškastinio organinio kuro naudojimą plėtojant mažos galios kogeneracines elektrines ir naudojant alternatyvias transporto kuro rūšis. Šioje strategijoje pabrėžiama, kad modernizuojant centralizuoto šilumos tiekimo sistemas ir didinant atsinaujinančiųjų energijos išteklių naudojimą šiame sektoriuje, galima reikšmingai prisidėti prie oro taršos mažinimo (žr. 6 lentelę).

6 lentelė. Nacionalinėje atsinaujinančiųjų energijos išteklių plėtros strategijoje išvardinti su oro taršos mažinimu susiję tikslai, uždaviniai, vertinimo kriterijai ir jų reikšmės

Tikslai (ilgalaikiai, trumpalaikiai)	Uždaviniai	Vertinimo kriterijai	Vertinimo kriterijų reikšmės
Didinant atsinaujinančiųjų energijos išteklių dalį šalies energijos balanse, kuo geriau patenkinti energijos poreikį elektros ir šilumos energetikos bei transporto sektoriuose vidaus ištekliais, atsisakyti importuojamo taršaus iškastinio kuro ir taip padidinti energijos tiekimo saugumą, energetinę nepriklausomybę ir prisidėti prie tarptautinių pastangų mažinti šiltnamio efektą sukeliančių dujų emisijas	Didinti visų rūšių biomasės naudojimą šilumos ir elektros energijai gaminti	Biomasės sunaudojimas, ktne	484 (2020 m.)
	didinti atsinaujinančiųjų energijos išteklių ir elektros energijos naudojimą transporto sektoriuje, užtikrinti, kad biodegalai ir kiti skystieji bioproduktai atitiktų tvarumo kriterijus	Atsinaujinančiųjų energijos išteklių sunaudojimas transporto sektoriuje, ktne	169
		Elektros energijos iš atsinaujinančiųjų energijos išteklių suvartojimas kelių transporto sektoriuje, ktne	2,5

(šaltinis: Nacionalinė atsinaujinančiųjų energijos išteklių plėtros strategija)

16. Nacionalinės šilumos ūkio plėtros 2015–2021 metų programos, patvirtintos Vyriausybės 2015 m. kovo 18 d. nutarimu Nr. 284 „Dėl Nacionalinės šilumos ūkio plėtros 2015–2021 metų programos patvirtinimo“ (toliau – Nacionalinė šilumos ūkio plėtros 2015–2021 metų programa), tikslas apima siekį mažinti ne tik šilumos energijos kainas, bet ir aplinkos taršą „šilumos energijai gaminti naudojamo kuro balanse teikiant pirmenybę atsinaujinantiems ir (ar) vietiniams energijos ištekliais“. Šiam tikslui pasiekti, be kitų uždavinių, numatyta mažinti šilumos gamybos įrenginių taršą ir užtikrinti AEI naudojančių technologijų plėtrą. Nacionalinėje šilumos ūkio plėtros 2015–2021 metų programoje nurodomas poreikis didinti atsinaujinančiųjų ir (ar) vietinių energijos išteklių dalį šilumos gamybos kuro struktūroje; siekti diversifikuoti vietinių ir atsinaujinančiųjų energijos išteklių gamybą. Teikiant pirmenybę atitinkamos rūšies kurui visais atvejais privaloma nuolat stebėti aplinkos oro užterštumo lygį, atsinaujinančiųjų ir (ar) vietinių energijos išteklių potencialo tvarumą ir kainos kitimą. Pagal tai reikėtų planuoti konkrečias investicijas į šilumos energijos gamybą ir siekti užtikrinti mažiausiomis sąnaudomis pagrįstą šilumos kainą vartotojams, mažinti išmetamų aplinkos oro teršalų kiekį gaminant centralizuotai tiekiamą šilumą (žr. 7 lentelę).

7 lentelė. Nacionalinėje šilumos ūkio plėtros 2015–2021 metų programoje išvardinti su oro taršos mažinimu susiję tikslai, uždaviniai, priemonės, vertinimo kriterijai ir jų reikšmės

Tikslai (ilgalaikiai, trumpalaikiai)	Uždaviniai	Priemonės	Vertinimo kriterijai	Vertinimo kriterijų reikšmės
Mažinti šilumos energijos kainas ir aplinkos taršą, šilumos energijai gaminti naudojamo kuro balanse teikiant pirmenybę atsinaujinantiems	Mažinti šilumos energijos gamybos įrenginių taršą ir užtikrinti atsinaujinančiuosius energijos išteklius naudojančių technologijų plėtrą	įrengti naujus ar modernizuoti esamus atsinaujinančiuosius energijos išteklius naudojančius šilumos energiją gaminančius įrenginius	Naujų ar rekonstruotų šilumos energijos gamybos įrenginių, gaminančių energiją iš atsinaujinančiųjų energijos išteklių, šilumos gamybos įrenginių įrengtosios	140 (2021 m.)



Tikslai (ilgalaikiai, trumpalaikiai)	Uždaviniai	Priemonės	Vertinimo kriterijai	Vertinimo kriterijų reikšmės
ir (ar) vietiniams energijos ištekliais		užtikrinti 2010 m. lapkričio 24 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyvoje 2010/75/ES(3) dėl pramoninių išmetamų teršalų (taršos integruotos prevencijos ir kontrolės) direktyvoje nustatytus aplinkosaugos reikalavimus kurą deginantiesiems įrenginiams	šiluminės galios (MW) Aplinkosaugos reikalavimus atitinkančių kurą deginančių įrenginių (esamų pritaikymas ar pakeitimas naujais) 1 dalis (procentais)	100 (2021 m.)
Skatinti prekybą energijos išteklų biržoje	Diversifikuoti vietinių ir atsinaujinančiųjų energijos išteklų gamybą	sukurti skaidrią, konkurencingą, mažai koncentruotą vietinių ir atsinaujinančiųjų energijos išteklų gamintojų ir tiekėjų rinką – sudaryti galimybes prekiauti įvairių rūšių tvariais vietiniais ir atsinaujinančiais energijos ištekliais (kelmai, durpės, ligninas ir kt.) ir užtikrinti optimalią biokuro kainą šilumos gamintojams	Kuro rūšys, kuriomis išplėsta prekyba (vienetais)	2 (2021 m.)

(šaltinis: Nacionalinė šilumos ūkio plėtros 2015–2021 metų programa)

17. Kitas sektorius, galintis reikšmingai prisidėti prie oro taršos mažinimo, yra transporto sektorius. **Nacionalinėje susisiekimo plėtros 2014–2022 metų programoje**, patvirtintoje Vyriausybės 2013 m. gruodžio 18 d. nutarimu Nr. 1253 „Dėl Nacionalinės susisiekimo plėtros 2014–2022 metų programos patvirtinimo“ (toliau – Nacionalinė susisiekimo plėtros 2014–2022 metų programa), nurodoma (žr. 8 lentelę), kad atsižvelgiant į tarptautiniuose ir ES dokumentuose Lietuvai nustatytus ŠESD kiekio ir oro taršos mažinimo tikslus, prioritetas teikiamas šioms priemonėms:

- 17.1. Investicijos į mažai taršias transporto technologijas;
- 17.2. Energijos efektyvumo didinimas;
- 17.3. Atsinaujinančiųjų energijos išteklų naudojimas;
- 17.4. Nuoseklus subsidijų ir mokestinių lengvatų iškastiniam kurui atsisakymas;
- 17.5. Nuoseklus daug ŠESD ir oro teršalų išskiriančios infrastruktūros finansavimo atsisakymas.

8 lentelė. Nacionalinėje susisiekimo plėtros 2014–2022 metų programoje išvardinti su oro taršos mažinimu susiję tikslai, uždaviniai, vertinimo kriterijai ir jų reikšmės

Tikslai (ilgalaikiai, trumpalaikiai)	Uždaviniai	Vertinimo kriterijai	Vertinimo kriterijų reikšmės 2022 m.
1. Didinti krovinių ir keleivių judumą, gerinti ES transeuropinio transporto tinklo pagrindinio tinklo koridorius ir jų jungtis su valstybinės ir	1.9. Įrengti naują, atnaujinti ir tobulinti esamą tarptautinės ir vietinės reikšmės geležinkelio infrastruktūrą (įskaitant naujų projekto „Rail Baltica“ geležinkelio kelių ir antrųjų geležinkelio kelių bei aplinkkelių tiesimą), įgyvendinti naujus kontrolės, valdymo ir signalizacijos, energijos posistemių projektus (įskaitant geležinkelio linijų elektrifikavimą)	elektrifikuotų geležinkelio kelių ilgis, kilometrais	314

vietinės reikšmės transporto tinklu ir plėsti skirtingų transporto rūšių sąveikos efektyvumą	1.14. Kurti ir diegti intelektines transporto sistemas (toliau – ITS), technologijas, inovatyvias mobilumo paslaugas ir produktus (eismo informavimo ir srautų valdymo, pažeidimų kontrolės, eismo stebėjimo sistemos ir kt.), kurie padėtų užtikrinti geresnį keleivių ir krovinių judumą TEN-T keliuose, kituose valstybinės ir vietinės reikšmės keliuose, miestų gatvėse, geležinkeliuose ir vidaus vandenų keliuose, sumažinti išmetamą šiltnamio efektą sukeliančių dujų – CO <sub>2</sub> kiekį, taip pat mažinti į aplinkos orą išmetamą teršalų (azoto oksidų, kietųjų dalelių ir kt.) kiekį	įdiegtų arba patobulintų ITS ir kitų inovacijų, padedančių užtikrinti keleivių ir krovinių judumą, projektai, vienetais	3+ (2)
3. Skatinti vietinio (miestų ir priemiesčių) transporto sistemos darnumą	3.6. Skatinti miestus parengti ir įgyvendinti darnaus judumo mieste planus	parengtų darnaus judumo planų skaičius	5
	3.7. Užtikrinti miesto ir priemiesčio įvairių rūšių viešojo transporto maršrutų suderinamumą ir didesnę jų sąveiką su privačiu transportu, kurti ir diegti inovatyvias mobilumo paslaugas ir produktus (elektroninės bilietų, multimodalinių maršrutų planavimo ir paieškos sistemos ir kt.), mažinančius išmetamą šiltnamio efektą sukeliančių dujų – CO <sub>2</sub> kiekį, taip pat mažinti į aplinkos orą išmetamą teršalų (azoto oksidų, kietųjų dalelių ir kt.) kiekį	miestai, turintys kombinuotas viešojo ir privataus transporto sąveikos sistemas ( <i>Park&amp;Ride</i> ) ar kitų automobilių statymo sistemas, vienetais  visą keleivinį transportą apimančios informacinės sistemos sukūrimas, vienetais	4  3
	3.9. Skatinti gyventojus naudotis viešuoju transportu ir didinti viešojo transporto patrauklumą atnaujinant transporto priemones, gerinant viešojo transporto infrastruktūrą, diegiant universalaus dizaino sprendimus, didinti prieinamumą, diegti viešojo transporto pirmumo sistemas ir plačiau taikyti informacinių technologijų sprendimus (ITS)	įsigytos viešojo transporto priemonės, vienetais	60
	3.10. Mažinti neigiamą tranzitinių srautų poveikį miestų transporto sistemoms, plėtoti ir modernizuoti miestų ir miestelių aplinkkelius	nutiesti valstybinės reikšmės keliuose aplinkkeliai, vienetais	12
4. Padidinti energijos vartojimo transporte efektyvumą ir sumažinti neigiamą transporto poveikį aplinkai	4.6. Ekonominėmis ir administracinėmis priemonėmis skatinti efektyvesnį energijos išteklių ir energijos vartojimą transporto sektoriuje	įdiegta komercinio transporto elektroninė mokesčių sistema, atsižvelgiant į nuvažiuotą atstumą, vienetais	1
	4.7. Ugdyti darnaus judumo kultūrą, skatinti visuomenę efektyviai vartoti ir taupyti transporte vartojamą energiją, stiprinti tam reikalingus įgūdžius	parengta naujų vairuotojų, išklauseusių ekologiško vairavimo mokymo kursą, tūkstančiais	330
	4.8. Didinti energijos vartojimo efektyvumą – skatinti alternatyviųjų energijos šaltinių (degalų) naudojimą transporte, sukurti tam reikalingą infrastruktūrą ir atnaujinti viešojo transporto parką	naujos kartos dyzelinių traukinių skaičius, vienetais	9
		naujos kartos elektrinių traukinių skaičius, vienetais	4

		objektų (sankryžų, pėsčiųjų perėjų) apšvietimo įrenginių, turinčių vėjo turbinas, saulės plokštes ir akumuliatorius, įrengimas, vienetais	22
	4.9. Mažinti transporto sistemos neigiamą poveikį aplinkai ir užtikrinti atitiktį „Natura 2000“ tinklo ir kitų saugomų teritorijų ir rūšių apsaugos režimo reikalavimams	šalia valstybinės reikšmės kelių įrengti paviršinių nuotekų valymo įrenginiai – kietųjų dalelių sėdintuvai, smėliagaudės, vienetais	60

(šaltinis: Nacionalinė susisiekimo plėtros 2014–2022 metų programa)

18. Nacionalinėje susisiekimo plėtros 2014–2022 metų programoje numatytos ne tik nacionaliniu, bet ir savivaldybių lygiu įgyvendintinos priemonės:

- 18.1. Užtikrinti kombinuoto viešojo ir privataus transporto sąveikų sistemų atsiradimą;
- 18.2. Skatinti visą keleivinį transportą apimančios informacinės sistemos sukūrimą;
- 18.3. Plėsti dviračių ir pėsčiųjų tinklo infrastruktūrą, formuoti darnaus judumo kultūrą;
- 18.4. Didinti transporto objektų apšvietimo įrenginių, naudojančių AEI, skaičių;
- 18.5. Plėsti alternatyviųjų degalų ir technologijų naudojimą.

19. Žemės ūkio sektorius (labiausiai gyvulininkystės sritis) prisideda prie aplinkos oro taršos, itin amoniaku, todėl taršos mažinimo priemonių plėtojimas šiame sektoriuje yra labai svarbus oro taršos mažinimo tikslams pasiekti. Vienas iš Nacionalinėje darnaus vystymosi strategijoje išvardintų trumpalaikių žemės ūkio sektoriui iškeltų uždavinių yra „mažinti amoniako patekimą į aplinką“, kuris pasiekiamas ekonominėmis ir teisinėmis priemonėmis skatinant statyti ES reikalavimus atitinkančias mėšlides, srutų ir nuotekų kauptuvus, naudoti šiuolaikiškas organinių trąšų įterpimo ir skleidimo priemones. **Lietuvos kaimo plėtros 2014–2020 m. programoje**, patvirtintoje Europos Komisijos 2015 m. vasario 13 d. sprendimu Nr. C(2015)842 (toliau – Lietuvos kaimo plėtros 2014–2020 m. programa), nurodoma, kad siekiant mažinti amoniako patekimą į orą būtina tobulinti pašarų tiekimo ir gyvulių laikymo tvartuose technologijas, užtikrinančias mažesnę amoniako emisiją (žr. 9 lentelę).

9 lentelė. Lietuvos kaimo plėtros 2014–2020 m. programoje išvardinti su oro taršos mažinimu susiję tikslai, priemonės, vertinimo kriterijai ir jų reikšmės

Tikslai (ilgalaikiai, trumpalaikiai)	Priemonės	Vertinimo kriterijai	Vertinimo kriterijų reikšmės	
Žemės ūkio išmetamo šiltnamio efektą sukeliančių dujų ir amoniako kiekio mažinimas	M01. Žinių perdavimas ir informavimo veikla	Žemės ūkio paskirties žemės ploto, kuriame vykdomos valdymo sutartys, susijusios su išmetamo šiltnamio efektą sukeliančių dujų ir (arba) amoniako kiekio mažinimu, procentinė dalis	5,81 proc. (2023 m.)	159,4 ha
	M02. Konsultavimo paslaugos, ūkio valdymo ir ūkininkų pavadavimo paslaugos			
	M10. Agrarinė aplinkosauga ir klimatas			
	M16. Bendradarbiavimas			

(šaltinis: Lietuvos kaimo plėtros 2014–2020 m. programa)

20. Nacionalinėje 2014–2020 metų gyvulininkystės sektoriaus plėtros programoje, patvirtintoje Vyriausybės 2013 m. gruodžio 4 d. nutarimu Nr. 1162 „Dėl Nacionalinės 2014–2020 metų gyvulininkystės sektoriaus plėtros programos patvirtinimo“ (toliau – Nacionalinė 2014–2020 metų gyvulininkystės sektoriaus plėtros programa), nurodytas tikslas „didinti ūkinių gyvūnų skaičių ir plėsti gyvulininkystės produkcijos gamybą, drauge užtikrinti aplinkos apsaugą“. Vienas iš uždavinių šiam tikslui pasiekti yra technologinių procesų, susijusių su aplinkos apsauga, optimizavimo skatinimas, apibūdinamas tam tikrais rodikliais: biodujų jėgainių gyvulininkystės ūkiuose skaičius, mokymo renginių, informacinių kampanijų (efektyvaus mėšlo ir srutų,

susidarančių nuotekų tvarkymo, optimalaus ūkininkavimo vandensaugos tikslams pasiekti klausimais) skaičius (žr. 10 lentelę).

10 lentelė. Nacionalinėje 2014–2020 metų gyvulininkystės sektoriaus plėtros programoje išvardinti su oro taršos mažinimu susiję tikslai, uždaviniai, priemonės, vertinimo kriterijai ir jų reikšmės

Tikslai (ilgalaikiai, trumpalaikiai)	Uždaviniai	Priemonės	Vertinimo kriterijai	Vertinimo kriterijų reikšmės
Didinti ūkinių gyvūnų skaičių ir plėsti gyvulininkystės produkcijos gamybą, drauge užtikrinti aplinkos apsaugą	Skatinti technologinių procesų, susijusių su aplinkos apsauga, optimizavimą	remti biodujų jėgainių gyvulininkystės ūkiuose įrengimą pagal specialiąją paramos schemą, suderintą su Europos Komisija	pastatyta biodujų jėgainių gyvulininkystės ūkiuose, vienetais	8 (2020 m.)
		teikti paramą projektams, kuriuose numatyti mokymai valdymo reikalavimų, aplinkosaugos, ekologijos, gyvulininkystės tematika	mokymo renginių, informacinių kampanijų efektyvaus mėslo ir srutų, susidarančių nuotekų tvarkymo, optimalaus ūkininkavimo vandensaugos tikslams pasiekti skirtinguose upių baseinuose klausimais, vienetais	98 (2020 m.)

(šaltinis: Nacionalinė 2014–2020 metų gyvulininkystės sektoriaus plėtros programa)

21. Oro taršos mažinimas yra svarbus ne vien gamtinės aplinkos išsaugojimo ir tausojimo požiūriu, bet ir žmonių sveikatai, ir tai yra nurodyta įvairių strategijų tiksluose ir uždaviniuose. Sveikatos apsaugos srityje yra numatyti tam tikri oro taršos mažinimo ar oro kokybės gerinimo siekiai. **Lietuvos sveikatos 2014–2025 metų strategijos**, patvirtintos Seimo 2014 m. birželio 26 d. nutarimu Nr. XII-964 „Dėl Lietuvos sveikatos 2014–2025 metų strategijos patvirtinimo“ (toliau – Lietuvos sveikatos 2014–2025 metų strategija), 55 punkte ir 56.4 papunktyje nurodytas tikslas sukurti sveikatai palankią darbo ir gyvenamąją aplinką. Vienas iš uždavinių yra mažinti aplinkos (oro, vandens ir dirvožemio) užterštumą, triukšmą (žr. 11 lentelę).

11 lentelė. Lietuvos sveikatos 2014–2025 metų strategijoje išvardinti su oro taršos mažinimu susiję tikslai, uždaviniai, priemonės ir vertinimo kriterijai bei jų reikšmės

Tikslai (ilgalaikiai, trumpalaikiai)	Uždaviniai	Priemonės	Vertinimo kriterijai	Vertinimo kriterijų reikšmės	
2. Sukurti sveikatai palankią darbo ir gyvenamąją aplinką	4. Mažinti aplinkos užterštumą, triukšmą	mažinti oro, vandens, maisto ar dirvožemio užterštumą, siekiant išvengti susirgimų lėtinėmis neinfekcinėmis ligomis ir kitų sveikatos sutrikimų; stiprinti tarpinstitucinį bendradarbiavimą, mažinant aplinkos užterštumą, integruojant sveikatos klausimus į kitų ūkio sektorių politiką	Mirtingumas dėl išorinių priežasčių 100 tūkst. gyventojų, HI	77,3 (2020 m.)	51,7 (2025 m.)

(šaltinis: Lietuvos sveikatos 2014–2025 metų programa)

22. Vienas iš **Nacionalinėje visuomenės sveikatos priežiūros 2016–2023 metų plėtros programoje**, patvirtintoje Vyriausybės 2015 m. gruodžio 9 d. nutarimu Nr. 1291 „Dėl Nacionalinės visuomenės sveikatos priežiūros 2016–2023 metų plėtros programos patvirtinimo“ (toliau – Nacionalinė visuomenės sveikatos priežiūros 2016–2023 metų plėtros programa), įtvirtintų tikslų – mažinti aplinkos veiksnių, nesaugių produktų (gaminų ir paslaugų) neigiamą poveikį ir riziką gyventojų sveikatai. Šiam tikslui pasiekti, be kitų uždavinių, yra numatyta kurti sveikatai palankią gyvenamąją aplinką tobulinant aplinkos oro kokybės valdymą ir priežiūrą. Minėtieji veiksmai turėtų būti atliekami rengiant ir tobulinant aplinkos oro taršos ir kokybės vertinimą ir valdymą reglamentuojančius teisės aktus; informuojant visuomenę apie oro taršos galimą poveikį sveikatai ir šio poveikio prevencijos priemonės.

23. Nacionalinėje visuomenės sveikatos priežiūros 2016–2023 metų plėtros programoje taip pat numatytas uždavinys mažinti pavojingų cheminių medžiagų poveikį per visą cheminių medžiagų gyvavimo ciklą, kuris turi būti pasiekiamas skatinant aplinkai saugių technologijų diegimą (žr. 12 lentelę).

12 lentelė. Nacionalinėje visuomenės sveikatos priežiūros 2016–2023 metų plėtros programoje išvardinti su oro taršos mažinimu susiję tikslai, uždaviniai, priemonės, vertinimo kriterijai ir jų reikšmės

Tikslai (ilgalaikiai, trumpalaikiai)	Uždaviniai	Priemonės	Vertinimo kriterijai	Vertinimo kriterijų reikšmės	
Mažinti aplinkos veiksnių, nesaugių produktų (gaminų ir paslaugų) neigiamą poveikį ir riziką gyventojų sveikatai	Kurti sveikatai palankią gyvenamąją aplinką	tobulinti aplinkos oro kokybės valdymą ir priežiūrą – rengti ir tobulinti aplinkos oro taršos ir kokybės vertinimą ir valdymą reglamentuojančius teisės aktus, informuoti visuomenę apie oro taršos galimą poveikį sveikatai ir šio poveikio prevencijos priemonės	asmenų, gyvenančių namų ūkiuose ir susiduriančių su oro ir aplinkos tarša (smogu, dulkėmis, nemaloniais kvapais, užterštu vandeniu), dalis (procentais)	12 (2019 m.)	10 (2023 m.)
	Mažinti pavojingų cheminių medžiagų poveikį per visą cheminių medžiagų gyvavimo ciklą	skatinti sveikatai ir aplinkai palankių cheminių mišinių gamybą ir sveikatai, aplinkai ir klimatui saugių technologijų diegimą	vaikų iki 7 metų apsinuodijimų skaičius (atvejais)	360 (2019 m.)	340 (2023 m.)

(šaltinis: Nacionalinė visuomenės sveikatos priežiūros 2016–2030 metų plėtros programa)

24. **Investicijų skatinimo ir pramonės plėtros 2014–2020 metų programoje**, patvirtintoje Vyriausybės 2014 m. rugsėjo 17 d. nutarimu Nr. 986 „Dėl Investicijų skatinimo ir pramonės plėtros 2014–2020 metų programos patvirtinimo“ (toliau – Investicijų skatinimo ir pramonės plėtros 2014–2020 metų programa), nurodomas tikslas modernizuoti, integruoti ir plėtoti pramonę ir uždavinys „skatinti įmones efektyviau naudoti žaliavas ir energiją“. Įgyvendinant šį uždavinį siekiama didinti energijos vartojimo efektyvumą ir AEI naudojimą pramonėje. Programoje nurodytas poreikis mažinti ŠESD išmetimą, bet nėra įvardyta poreikio ir tikslų mažinti į aplinkos orą išmetamų teršalų (sieros dioksidas (SO<sub>2</sub>), azoto oksidai (NO<sub>x</sub>), nemetaniniai lakieji organiniai junginiai (NMLOJ), smulkiosios kietosios dalelės (KD<sub>2,5</sub>), amoniakas (NH<sub>3</sub>) ir kt., pvz., sunkieji metalai, patvarieji organiniai teršalai) kiekį (žr. 13 lentelę). Nors pramonė yra vienas iš pagrindinių oro taršos šaltinių, programoje nedaug dėmesio skiriama oro taršos mažinimo klausimams.

13 lentelė. Investicijų skatinimo ir pramonės plėtros 2014–2020 metų programoje išvardinti su oro taršos mažinimu susiję tikslai, uždaviniai, priemonės, vertinimo kriterijai ir jų reikšmės

Tikslai (ilgalaikiai, trumpalaikiai)	Uždaviniai	Priemonės	Vertinimo kriterijai	Vertinimo kriterijų reikšmės
Modernizuoti, integruoti ir plėtoti pramonę	skatinti įmones efektyviau naudoti žaliavas ir energiją	daugiau naudoti atsinaujinančiųjų energijos išteklių	energijos suvartojimo Lietuvos apdirbamosios gamybos pramonėje intensyvumas (1 tūkst. eurų pridėtinei vertei pramonėje sukurti (kilogramais naftos ekvivalento))	182,9 (2020 m.)
		diegti anglies dioksido išsiskyrimą į aplinką mažinančias technologijas	perdirbtų ir kitaip panaudotų gamybos ir kitos ūkinės veiklos atliekų (išskyrus fosfogipso atliekas) kiekis (procentais)	ne mažiau kaip 92 proc.

(šaltinis: Investicijų skatinimo ir pramonės plėtros 2014–2020 metų programa)

25. Poveikį oro taršai daro ir atliekų tvarkymas. **Valstybiniame atliekų tvarkymo 2014–2020 metų plane**, patvirtintame Vyriausybės 2002 m. balandžio 12 d. nutarimu Nr. 519 „Dėl Valstybinio atliekų tvarkymo 2014–2020 metų plano patvirtinimo“ (toliau – Valstybinis atliekų tvarkymo 2014–2020 metų planas), įvardytas vienas iš strateginių uždavinių iki 2020 m. – nustatyti teisinės priemonės, užtikrinančias skaidrias ūkio subjektų, naudojančių atliekas energijai gaminti, veiklos ir energijos gamybos sąlygas. Nurodoma, kad komunalinių atliekų deginimo įmonės, kuriose būtų gaminama šilumos energija, planuojama statyti didžiuosiuose šalies miestuose arba šalia jų; po rūšiavimo likusių ir perdirbti netinkamų energinę vertę turinčių nepavojingųjų komunalinių ir gamybos atliekų, įskaitant kietąjį atgautąjį kurą, naudojimo energijai gauti įrenginius statyti Kauno ir Vilniaus regionuose. Pabrėžta, kad planuojama veikla gali daryti neigiamą poveikį oro kokybei didžiuosiuose miestuose.

26. Valstybiniame atliekų tvarkymo 2014–2020 metų plane nurodoma, kad komunalinių nuotekų dumbblas turi būti kuo efektyviau tvarkomas atsižvelgiant į jo kokybę ir išnaudojant sukurtus dumblo tvarkymo pajėgumus, maksimaliai išnaudojant dumblo energinį potencialą. Vienas iš dumblo panaudojimo būdų yra tręšimui, kuris turi būti atliekamas ribotai dėl galimos taršos sunkiaisiais metalais (numatytas Nuotekų dumblo naudojimo tręšimui reikalavimų papildymas dumblo naudojimo miškininkystėje kriterijais). Siekiant mažinti neigiamą dumblo poveikį, siekiama ištirti jo tvarkymo galimybes ir finansavimo šaltinius. Iki 2015 m. pradžios buvo uždrausta šalinti dumblą sąvartynuose.

27. **Vandenų srities plėtros 2017–2023 metų programoje**, patvirtintoje Vyriausybės 2017 m. vasario 1 d. nutarimu Nr. 88 „Dėl Vandenų srities plėtros 2017–2023 metų programos patvirtinimo“ (toliau – Vandenų srities plėtros 2017–2023 metų programa), svarbiu oro taršos mažinimo ir oro kokybės gerinimo aspektu laikomas nuotekų valymas, būtinas dėl nuotekų dumblo generuojamos oro taršos. Programoje numatyti uždaviniai, netiesiogiai prisidėsiantys prie oro taršos mažinimo ir kokybės gerinimo – plėtoti ir renovuoti geriamojo vandens tiekimo ir nuotekų surinkimo infrastruktūrą; užtikrinti, kad individualiai tvarkomos nuotekos neterštų aplinkos.

28. Oro taršos mažinimas ir oro kokybės gerinimas labai susijęs su klimato kaitos valdymo politika. Kaip nurodoma **Nacionalinėje klimato kaitos valdymo politikos darbotvarkėje**, patvirtintoje Lietuvos Respublikos Seimo 2021 m. birželio 30 d. nutarimu Nr. XIV-490 „Dėl Nacionalinės klimato kaitos valdymo politikos darbotvarkės patvirtinimo“ (toliau – Nacionalinė klimato kaitos valdymo politikos darbotvarkė), sėkmingas klimato kaitos švelninimo priemonių įgyvendinimas užtikrins švaresnę aplinką ir darys teigiamą poveikį žmonių sveikatai, – stabilizavusis globaliai klimato sistemai, mažės klimato kaitos sukeltųjų ekstremalių reiškinių ir nuostolių, o dėl geresnės oro kokybės mažės susirgimų ir mirčių. Nacionalinėje klimato kaitos valdymo politikos darbotvarkėje nustatyti nacionaliniai klimato kaitos švelninimo tikslai:

28.1. Iki 2030 m. sumažinti 30 proc. išmetamą ŠESD kiekį, palyginti su 2005 m., įskaitant – Žemės naudojimo, žemės naudojimo keitimo ir miškininkystės (toliau – ŽNŽNKM) sektoriaus



absorbavimą, ekonomikos sektoriuose pereinant prie inovatyvių, mažo išmetamų ŠESD kiekio ir aplinkai palankių technologijų ir AEI naudojimo: ES apyvartinių taršos leidimų prekybos sistemoje (toliau – ATLPS) dalyvaujančiuose sektoriuose (energijos gamybos ir tiekimo sektoriai, pramonės procesai) sumažinti ne mažiau kaip 50 proc., palyginti su 2005 m.; ES ATLPS nedalyvaujančiuose sektoriuose (transporto, pramonės, žemės ūkio, atliekų, mažosios energetikos sektoriai) – sumažinti ne mažiau kaip 25 proc., palyginti su 2005 m., įskaitant ŽNŽNKM sektoriaus absorbavimą, ir neviršyti nustatytų metinių ŠESD kvotų 2021–2030 m. laikotarpiu;

28.2. Iki 2040 m. sumažinti 85 proc. išmetamą ŠESD kiekį, palyginti su 1990 m., iki 15 proc. padengiant ŽNŽNKM sektoriaus absorbavimu, visuose ekonomikos sektoriuose pereinant prie inovatyvių, mažo išmetamų ŠESD kiekio ir aplinkai palankių technologijų bei AEI naudojimo;

28.3. Iki 2050 m. sumažinti 100 proc. išmetamą ŠESD kiekį, palyginti su 1990 m., visuose ekonomikos sektoriuose pereinant prie inovatyvių, mažo išmetamo ŠESD kiekio, aplinkai palankių technologijų ir AEI naudojimo, iki 20 proc. padengiant natūraliais ŽNŽNKM sektoriaus absorbentais ir taikant aplinkosaugos požiūriu saugias anglies dioksido sugavimo ir panaudojimo technologijas (*angl. CCU*), siekiant kompensuoti išmetamą ŠESD kiekį sektoriuose, kuriuose nebus atrasta technologinių galimybių visiškai neišmesti ŠESD.

29. Nacionalinėje klimato kaitos valdymo politikos darbotvarkėje nustatytų sektorinių klimato kaitos švelninimo uždavinių (žr. 13<sup>1</sup> lentelę) įgyvendinimas taip pat prisidės prie oro taršos mažinimo ir oro kokybės gerinimo.

13<sup>1</sup> lentelė. Nacionalinėje klimato kaitos valdymo politikos darbotvarkėje išvardinti su oro taršos mažinimu netiesiogiai susiję uždaviniai

Sektorius	Uždaviniai iki 2030 m.
Energijos gamybos ir tiekimo sektorius	<p>pasiekti, kad AEI dalis šalies bendrame galutinio energijos suvartojimo balanse sudarytų 45 proc.; iki 2025 m. – 30 proc., iki 2030 m. – 50 proc. šalyje suvartojamos elektros energijos būtų iš AEI; centralizuoto šilumos tiekimo sistemose energijos iš AEI dalis sudarytų ne mažiau kaip 90 proc.; pasiekti 27 TWh galutinės energijos sutaupymus 2030 m., iš jų pramonės sektoriuje – 5,45 TWh, paslaugų ir namų sektoriuose – 10,36 TWh, transporto sektoriuje – 10,9 TWh, žemės ūkio sektoriuje – 0,54 TWh;</p> <p>didinti energijos vartojimo efektyvumą ir pereiti prie lokaliai taršos nekeliančių šilumos ir vėsos gamybos technologijų prioritetą teikiant AEI naudojimui;</p> <p>individualiuose namuose ir viešuosiuose pastatuose sutaupyti ne mažiau kaip 6 TWh energijos, skatinant kompleksinę daugiabučių, individualių namų ir viešųjų pastatų (prioritetą teikiant gyvenamųjų kvartalų renovacijai) atnaujinimą;</p> <p>pasiekti, kad 30 proc. namų ūkių būtų aktyvūs, elektros energiją gaminantys vartotojai, skatinant decentralizuotą elektros energijos gamybą ir energijos kaupimą;</p> <p>didinti prisijungusių prie centralizuotai tiekiamos šilumos vartotojų skaičių skatinant efektyvų šilumos energijos vartojimą.</p>
Pramonės sektorius	<p>didinti energijos vartojimo efektyvumą pramonės sektoriuje, skatinant taršias technologijas keisti mažiau taršiomis;</p> <p>skatinti keisti taršius pramonės procesus ir žaliavas pagrindinėse šalies pramonės įmonėse remiant darbuotojų įgūdžių tobulinimo ir perorientavimo programas, užtikrinančias teisingą perėjimą prie klimatui mažiau kenksmingų technologijų;</p> <p>skatinti pramonės įmones tapti energiją gaminančiais vartotojais, pasitelkiant AEI;</p> <p>skatinti pramonės procesų inovacijas, mažinančias energijos vartojimą, pramonės perorientavimo ir skaitmenizavimo projektus.</p>
Transporto sektorius	<p>didinti energijos efektyvumą, AEI, alternatyviųjų degalų vartojimą ir skatinti švaraus, sujungto ir skaitmenizuoto įvairių rūšių transporto darnų judumą;</p> <p>pasiekti, kad 15 proc. transporto sektoriaus suvartojamos energijos sudarytų AEI energija, iš jų 5 proc. – dujinių degalų iš AEI;</p> <p>iki 2023 m. miestuose savivaldybių taryboms nusistatyti mažos taršos zonas;</p> <p>iki 2027 m. pasiekti, kad visas didmiesčių viešasis, taksi ir pavėžėjimo paslaugas teikiantis transportas naudotų tik AEI energiją;</p> <p>pasiekti, kad kelionės miestuose viešuoju transportu, dviračiais ir pėsčiomis sudarytų ne mažiau kaip 60 proc. (didinti viešojo transporto patrauklumą diegiant intelektinių transporto sistemų, technologinius ir kitus sprendimus viešojo transporto eismo pirmumui, miesto ir priemiesčio</p>



	<p>įvairių rūšių viešojo transporto maršrutų suderinamumui, įvairių rūšių viešojo ir privataus transporto sąsajoms užtikrinti; užtikrinti dviračiams ir pėstiesiems skirtos infrastruktūros plėtrą, sukuriant patrauklų, saugų dviračių ir pėsčiųjų takų tinklą, integruotą į bendrą transporto sistemą, nutiesiant ar rekonstruojant ne mažiau kaip 600 km naujų ar esamų dviračių ir pėsčiųjų takų); elektrifikuoti ne mažiau kaip 35 proc. Lietuvos geležinkelių tinklo;</p> <p>užtikrinti, kad iškastinio kuro naudojimas vidaus vandenų transporte sumažėtų 20 proc.;</p> <p>pasiekti, kad elektromobiliai ir netaršios transporto priemonės sudarytų ne mažiau kaip 20 proc. lengvųjų transporto priemonių parko, užtikrinti reikalingos įkrovimo ir pildymo infrastruktūros plėtrą;</p> <p>didinant elektromobilių skaičių pasiekti, kad iki 2025 m. M1 klasės elektromobilių skaičius sudarytų ne mažiau kaip 10 proc., N1 klasės elektromobilių – ne mažiau kaip 30 proc. metinių pirkimų sandorių; iki 2030 m. M1 klasės elektromobilių skaičius sudarytų ne mažiau kaip 50 proc., N1 klasės elektromobilių – 100 proc. metinių pirkimų sandorių; nuo 2030 m. sausio 1 d. N1 klasės transporto priemonės su vidaus degimo varikliais, išskyrus alternatyviaisiais degalais varomas N1 klasės transporto priemonės, nebūtų registruojamos;</p> <p>įrengti ne mažiau kaip 60 000 elektromobilių įkrovimo prieigų, iš jų 6 000 viešųjų ir pusiau viešųjų elektromobilių įkrovimo prieigų;</p> <p>užtikrinti, kad nuo 2023 m. visose statomose arba rekonstruojamose degalinėse, autobusų ir geležinkelio stotyse, oro uostuose ir jūrų uoste būtų įrengta ne mažiau kaip po vieną viešąją didelės arba labai didelės galios elektromobilių įkrovimo prieigą.</p>
Žemės ūkio sektorius	<p>užtikrinti taupų, ekonomiškai efektyvų ir aplinkai nekenksmingą trąšų naudojimą ir ne mažiau kaip 15 proc. sumažinti azotinių mineralinių trąšų naudojimą žemės ūkyje, palyginti su 2020 m.;</p> <p>skatinti inovatyvias, taršą mažinančias gyvulininkystės, galvijų šėrimo technologijas ir praktiką, skaitmenizavimą gyvulininkystės ūkiuose, vykdyti produktyvumo tyrimus;</p> <p>siekiant mažinti išmetamo metano, azoto suboksido ir amoniako kiekį gyvulininkystėje, didinti mėšlo ir srutų tvarkymo tvarumą, pasiekti, kad tvariai būtų tvarkoma ne mažiau kaip 70 proc. susidarancio mėšlo ir srutų kiekio;</p> <p>įgyvendinti priemones, mažinančias tiesioginį ir netiesioginį azoto junginių išsiskyrimą į aplinką dėl žemės ūkio veiklos;</p> <p>padvigubinti ekologinio ūkininkavimo plotą, palyginti su 2020 m.;</p> <p>pasiekti, kad 50 proc. kiaulių ir galvijų mėšlo būtų naudojama biodujoms gaminti.</p>

(šaltinis: Nacionalinė klimato kaitos valdymo politikos darbotvarkė)

30. Nacionalinėje klimato kaitos valdymo politikos darbotvarkėje nustatytų tikslų ir uždavinių 2021–2030 m. siekiama įgyvendinant Nacionalinį pažangos planą ir Lietuvos Respublikos nacionalinį energetikos ir klimato srities veiksmų planą 2021–2030 m. Įgyvendinamos ŠESD kiekį mažinančios priemonės papildys esamas ir planuojamas priemones aplinkos oro kokybei gerinti ir veiksmingai sumažinti aplinkos oro taršą.

31. Strateginiuose dokumentuose vyrauja keli esminiai su oro taršos mažinimu (valdymu) susiję aspektai (žr. 1 pav.)

Oro taršos mažinimo (valdymo) aspektai	Strategijos, programos, planai
Tikslas mažinti oro užterštumą ir gerinti oro kokybę	Nacionalinė darnaus vystymosi strategija, Lietuvos sveikatos 2014–2025 metų strategija, Nacionalinis pažangos planas, 2022–2030 metų aplinkos apsaugos ir klimato kaitos valdymo plėtros programa
Aplinkos oro taršos ir kokybės valdymo, organizavimo ir priežiūros tobulinimas	Nacionalinė darnaus vystymosi strategija, Valstybės ilgalaikės raidos strategija, Nacionalinis pažangos planas, Nacionalinė visuomenės sveikatos priežiūros 2016–2030 metų plėtros programa, 2022–2030 metų sveikatos išsaugojimo ir stiprinimo plėtros programa, Vyriausybės programa, 18-tosios Lietuvos Respublikos Vyriausybės programa, 2022–2030 metų aplinkos apsaugos ir klimato kaitos valdymo plėtros programa
Rodiklių atitiktis nustatytiems normatyvams	Nacionalinė darnaus vystymosi strategija, Nacionalinis pažangos planas
Tam tikrų teršalų mažinimo tikslai	NAAS, Nacionalinė darnaus vystymosi strategija, Valstybės ilgalaikės raidos strategija, Nacionalinis pažangos planas, Lietuvos kaimo plėtros 2014–2020 m. programa, 2021–2030 m. energetikos plėtros programa, 2022–2030 m. žemės ir maisto ūkio, kaimo plėtros bei žuvininkystės plėtros programa, 2022–2030 m. susisiekimo plėtros programa, 2022–2030 m. ekonomikos transformacijos ir konkurencingumo plėtros programa, 2022–2030 m. aplinkos apsaugos ir klimato kaitos valdymo plėtros programa
Tikslai ir priemonės pagal sektorius	Valstybės ilgalaikės raidos strategija, 2014–2020 metų nacionalinės pažangos programa, Nacionalinis pažangos planas, Nacionalinė energetinės nepriklausomybės strategija, Nacionalinė atsinaujinančių energijos išteklių plėtros strategija, Nacionalinė klimato kaitos valdymo politikos darbotvarkė, Nacionalinė susisiekimo plėtros 2014–2022 m. programa, Vyriausybės programa, 18-tosios Lietuvos Respublikos Vyriausybės programa, Bendrasis planas, Valstybės pažangos strategija, Valstybinis atliekų tvarkymo 2014–2020 m. planas, 2021–2030 m. energetikos plėtros programa, 2022–2030 m. aplinkos apsaugos ir klimato kaitos valdymo plėtros programa
Energetikos (AEI naudojimo, energijos vartojimo, šilumos ūkio efektyvumo didinimas, iškastinio kuro naudojimo mažinimas, biokuro naudojimo didinimas ir kt.)	Nacionalinė darnaus vystymosi strategija, Valstybės ilgalaikės raidos strategija, 2014–2020 m. nacionalinės pažangos programa, Nacionalinis pažangos planas, Nacionalinė energetinės nepriklausomybės strategija, Nacionalinė atsinaujinančių energijos išteklių plėtros strategija, Nacionalinė susisiekimo plėtros 2014–2022 m. programa, Vyriausybės programa, 18-tosios Lietuvos Respublikos Vyriausybės programa, Bendrasis planas, Valstybės pažangos strategija, Nacionalinė klimato kaitos valdymo politikos darbotvarkė, 2022–2030 m. susisiekimo plėtros programa
Transporto (tobulinti reguliavimą, skatinti naudoti AEI ir kt.)	Nacionalinis pažangos planas, Lietuvos kaimo plėtros 2014–2020 m. programa, Nacionalinė 2014–2020 m. gyvulininkystės sektoriaus plėtros programa, 2022–2030 m. žemės ir maisto ūkio, kaimo plėtros bei žuvininkystės plėtros programa, Vyriausybės programa, 18-tosios Vyriausybės programa, Bendrasis planas, Nacionalinė klimato kaitos valdymo politikos darbotvarkė
Žemės ūkio technologijų (labiausiai gyvulininkystės) tobulinimas, mokymai ir kt.	Nacionalinė darnaus vystymosi strategija, Lietuvos sveikatos 2014–2025 metų strategija, Nacionalinis pažangos planas, Nacionalinė visuomenės sveikatos priežiūros 2016–2030 m. plėtros programa, 2022–2030 m. sveikatos išsaugojimo ir stiprinimo plėtros programa
Sveikatos apsaugos (fizinės darbo ir gyvenamosios aplinkos gerinimas ir kt.)	Nacionalinis pažangos planas, Vyriausybės programa, 18-tosios Vyriausybės programa, Bendrasis planas, Valstybės pažangos strategija, Nacionalinė klimato kaitos valdymo politikos darbotvarkė, 2022–2030 m. ekonomikos transformacijos ir konkurencingumo plėtros programa
Pramonės skatinimas, plėtra	Nacionalinis pažangos planas, Vandenų srities plėtros 2017–2023 m. programa, Valstybinis atliekų tvarkymo 2014–2020 m. planas, Nacionalinė klimato kaitos valdymo politikos darbotvarkė, 2022–2030 m. aplinkos apsaugos ir klimato kaitos valdymo plėtros programa
Atliekų valdymas	

1 paveikslas. Aplinkos oro taršos mažinimo (valdymo) aspektai, nurodyti su oro taršos valdymu susijusiose strategijose, programose, planuose

32. Išanalizuotų dokumentų įgyvendinimo laikotarpis (žr. 14 lentelę) labai nevienodas. Vienų įgyvendinimas numatytas iki 2020 m., kitų – 2021–2030 m., dar kituose numatyti ilgalaikiai tikslai iki 2050 metų. Iki 2020 m. numatytuose įgyvendinti dokumentuose įvardytų priemonių poveikis pagal 2020–2029 m. ir 2030 m. perspektyvą sunkiai įvertinamas. Be to, šie dokumentai, tikėtina, bus pakeisti ir numatytos kitos priemonės.

14 lentelė. Strateginiai dokumentai, jų įgyvendinimo laikotarpis ir juose numatytų priemonių apibendrinimas

Strateginio dokumento pavadinimas	Laikotarpis	Apibendrintos numatytos priemonės
Vyriausybės programa	2017–2020 m.	Plėtoti darnaus transporto politiką, vengti taršos iš mažųjų deginimo įrenginių, tobulinti aplinkos oro taršos apskaitą, nustatyti kuro kokybės reikalavimus, plėtoti CŠT, atnaujinti gerosios žemės ūkio praktikos kodeksą, keisti kuro rūšį, renovuoti daugiabučius namus, skatinti efektyvų energijos naudojimą
18-tosios Vyriausybės programa	2021–2024 m.	Plėtoti darnią, skaitmeninę į ateities ekonomikos poreikius orientuotą susisiekimo sistemą; sukurti stiprią šalies energetikos infrastruktūrą, atitinkančią žaliajo kurso kryptį; skatinti subalansuotą mineralinių trąšų naudojimą ir jų pakeitimą mažiau taršiomis alternatyvomis; sektoriaus mokesčių politiką perorientuoti į aplinkosaugos tikslus, išplėsti gamintojų atsakomybę ir užtikrinti principo „teršėjas moka“ taikymą; išplėsti žaliųjų pirkimų taikymo apimtį; renovuoti daugiabučius namus; plėsti žaliosios elektros energijos gamybą
Nacionalinis pažangos planas (ir jo įgyvendinimui skirtos plėtros programos)	Iki 2030 m.	Plėtoti transporto infrastruktūrą, skatinti ekologišką transportą ir darnų įvairiarūšį judumą, didinti energijos vartojimo efektyvumą ir energijos iš AEI naudojimą, skatinti pastatų renovaciją, plėtoti tvarų ir bioekonomikos principais paremtą ūkininkavimą, stiprinti neigiamo poveikio aplinkai prevenciją, aplinkos stebėseną ir aplinkos apsaugos kontrolę, orientuoti pramonę klimatui neutralios ekonomikos link
Bendrasis planas	Iki 2020 m.	Įgyvendinti principą „teršėjas moka“, gerinti oro kokybę labiausiai užterštose teritorijose, įgyvendinti kompleksinę planavimo, teisinio reglamentavimo ir inžinerinių technologinių priemonių sistemą
Valstybės pažangos strategija	Iki 2030 m.	Ugdyti aplinkai draugišką verslo kultūrą, skatinti verslą investuoti į žaliąsias technologijas, diegti pažangias technologijas transporto, energetikos ir pramonės sektoriuose
Nacionalinė darnaus vystymosi strategija	Iki 2020 m.	Tobulinti valdymą, atnaujinti programas, remti inovatyvių technologijų diegimą, plėtoti viešąjį transportą
Valstybės ilgalaikės raidos strategija	Iki 2020 m.	Optimizuoti mokesčius už aplinkos teršimą, skatinti racionaliai naudoti atliekas, plėtoti AEI, skatinti termofikacinių elektrinių plėtrą, skatinti keisti taršų kurą į mažiau taršų, plėsti priemones, mažinančias teršalų išmetimus
2014–2020 metų nacionalinės pažangos programa	2014–2020 m.	Plėtoti transporto infrastruktūrą, stiprinti teritorijų planavimo ir urbanistinės plėtros valdymo, stebėsenos, vertinimo ir kontrolės sistemą, skatinti ekologišką transportą, AEI naudojimą, didinti energijos gamybos ir naudojimo efektyvumą
Nacionalinė energetinės nepriklausomybės strategija	Iki 2050 m.	Plėtoti AEI, skatinti pastatų naujinimą, didinti energijos vartojimo efektyvumą, skatinti biokuro ir biodegalų vartojimą, didinti transporto priemonių ekologiškumą atnaujinant jų parką ar keičiant kuro rūšį
Nacionalinė atsinaujinančiųjų energijos išteklių plėtros strategija	Iki 2020 m.	Didinti biomasės naudojimą, AEI ir elektros energijos naudojimą transporto sektoriuje
Nacionalinė šilumos ūkio plėtros 2015–2021 metų programa	2015–2021 m.	Atnaujinti įrenginius, naudojančius AEI, plėtoti AEI gamintojų ir tiekėjų rinką

Nacionalinė susisiekimo plėtros 2014–2022 metų programa	2014–2022 m.	Atnaujinti geležinkelių infrastruktūrą, skatinti naudotis viešuoju transportu, didinti energijos vartojimo efektyvumą, naujinti transporto parką
Lietuvos kaimo plėtros 2014–2020 m. programa	2014–2020 m.	Perduoti žinias ir konsultuoti, mažinti amoniako išmetimus
Lietuvos sveikatos 2014–2025 metų strategija	2014–2025 m.	Mažinti oro, vandens ir dirvožemio užterštumą
Nacionalinė visuomenės sveikatos priežiūros 2016–2030 metų plėtros programa	2016–2030 m.	Skatinti naudoti AEI
Valstybinis atliekų tvarkymo 2014–2020 metų planas	2014–2020 m.	Nustatyti veiklos ir energijos vartojimo sąlygas atliekas deginantiesiems ūkio subjektams, didinti dumblo valdymo efektyvumą
Investicijų skatinimo ir pramonės plėtros 2014–2020 metų programa	2014–2020 m.	Didinti energijos suvartojimo gamybos įmonėse intensyvumą, perdirbti ar kitaip panaudoti daugiau atliekų
Vandenių srities plėtros 2017–2023 metų programa	2017–2023 m.	Plėtoti ir renovuoti nuotekų rinkimo infrastruktūrą, mažinti individualiai valdomų nuotekų neigiamą poveikį aplinkai
Nacionalinė klimato kaitos valdymo politikos darbotvarkė	Iki 2050 m.	Didinti AEI naudojimą, mažinti energijos vartojimą, didinti finansavimą taršai mažinti

33. Analizės rezultatai rodo, kad skirtingų sektorių plėtrą reglamentuojančiuose dokumentuose siūlomos oro taršos mažinimo ir su tuo susijusios priemonės nėra susietos tarpusavyje ir mažai jų įvairovė (kartojasi kelias sritis apimančios priemonės, pvz., AEI naudojimo skatinimas, viešojo transporto plėtra ir pan.). Dokumentai parengti skirtingiems laikotarpiams. Daugiau nei pusės įgyvendinimas numatytas iki 2020 m., todėl neaišku, ar bus ir kaip bus tęsiamas numatytų priemonių įgyvendinimas ir galės tinkamai prisidėti prie ilgalaikių (iki 2030 m.) oro taršos mažinimo tikslų įgyvendinimo. Priemonės dažnai nepagrįstos nacionalinės oro taršos apskaitos duomenimis, oro kokybės vertinimo rezultatais, sąnaudų bei naudos tyrimo principais, numatytos atsižvelgiant tik į bendrąsias sektorių vystymosi tendencijas.